

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบองค์ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติที่มีผลต่อผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยได้เก็บข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม - มีนาคม ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำอธิบายเรียงลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และพฤติกรรมกรรมการรับซื้อของเกษตรกร
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรใน 3 อำเภอ
- ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 8 ตัว คือ
1. อายุ
 2. ระดับการศึกษา
 3. ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม
 4. ขนาดฟาร์ม
 5. รายได้
 6. การเข้ารับการศึกษาอบรม
 7. การรับข่าวสาร
 8. การติดต่อปรึกษานานาหรือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม
- กับองค์ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม
- ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมและพฤติกรรมการรับสื่อของเกษตรกร

1. เพศ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมซึ่งเป็นเจ้าของฟาร์มโคนมดังตารางที่ 1 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 97.2 เป็นเพศชาย และร้อยละ 2.8 เป็นเพศหญิง โดยเกษตรกรในอำเภอสันกำแพงทั้งหมดที่ทำการศึกษาคือเป็นเพศชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว และมักจะมีภรรยาและบุตรเป็นผู้ช่วยเลี้ยงโคนม แต่ก็มีเกษตรกรบางรายที่เจ้าของฟาร์มเป็นเพศหญิงซึ่งจะดูแลฟาร์มด้วยตนเอง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่การเลี้ยงโคนม

ตารางที่ 1 เพศของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

เพศ	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	63	100	16	88.9	26	96.3	105	97.2
หญิง	-	-	2	11.1	1	3.7	3	2.8
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

2. อายุ

จากผลการวิเคราะห์ ดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่าอายุเฉลี่ยของเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอคือ 42.62 ปี โดยอายุเฉลี่ยของเกษตรกรในอำเภอไชยปราการสูงกว่าอำเภออื่นคือเฉลี่ยเท่ากับ 45.15 ปี ในขณะที่อำเภอสันกำแพงและสันทรายมีอายุเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ 41.87 ปีและ 41.44 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 31-50 ปี เมื่อเปรียบเทียบแต่ละอำเภอพบว่าเกษตรกรอำเภอสันกำแพงส่วนมากอายุระหว่าง 31-40 ปี ส่วนอำเภอสันทรายและไชยปราการส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ซึ่งสูงกว่าอำเภอสันกำแพง จะเห็นได้ว่าแม้ว่าช่วงอายุของเกษตรกรแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันแต่เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างสูง ดังนั้นในการส่งเสริมหรือเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมให้ได้ผลดีควรคำนึงถึงการใช้สื่อที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรที่สูงอายุร่วมด้วย

ตารางที่ 2 อายุของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

อายุ (ปี)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 31	3	4.8	1	5.6	2	7.4	6	5.6
31-40	29	46.0	5	27.8	6	22.2	40	37.0
41-50	21	33.3	11	61.1	12	44.4	44	40.7
สูงกว่า 60	10	15.9	1	5.6	7	25.9	18	16.7
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	อายุต่ำสุด 27 ปี อายุเฉลี่ย 41.87 ปี	อายุสูงสุด 58 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.32
อำเภอสันทราย	อายุต่ำสุด 28 ปี อายุเฉลี่ย 41.44 ปี	อายุสูงสุด 61 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.91
อำเภอไชยปราการ	อายุต่ำสุด 29 ปี อายุเฉลี่ย 45.15 ปี	อายุสูงสุด 60 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.75
รวม	อายุต่ำสุด 27 ปี อายุเฉลี่ย 42.62 ปี	อายุสูงสุด 61 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.86

3. ระดับการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการศึกษาของเกษตรกรดังตารางที่ 3 โดยรวมแล้วพบว่า เกษตรกรร้อยละ 69.4 จบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือร้อยละ 13.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ร้อยละ 7.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เกษตรกรร้อยละ 5.6 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 (หรือเทียบเท่า) และมีเพียงร้อยละ 3.7 เท่านั้นที่จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยจากข้อมูลที่ได้พบว่าไม่มีเกษตรกรคนใดที่ไม่ได้รับศึกษา และแต่ละอำเภอที่ทำการศึกษานั้นพบว่ามีลำดับของระดับการศึกษาของเกษตรกรเป็นเช่นเดียวกันคือเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โดยที่อำเภอไชยปราการมีจำนวนเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุดคือร้อยละ 77.8 ส่วนอำเภอสันกำแพงและสันทรายมีจำนวนร้อยละ 66.7 เท่ากันที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่

4 และพบว่าอำเภอไชยปราการไม่มีผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนั้นจะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีอายุค่อนข้างมากซึ่งคนในสมัยก่อนมักไม่ได้รับการศึกษาสูงนัก เมื่อเป็นเช่นนี้การยอมรับนวัตกรรมต่าง ๆ อาจเป็นไปได้ยาก สื่อต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจะต้องเหมาะสมกับผู้ที่มีการศึกษาต่ำมากขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 3 ระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

ระดับการศึกษา	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
-ประถมศึกษาปีที่ 4	42	66.7	12	66.7	21	77.8	75	69.4
-ประถมศึกษาปีที่ 6	5	7.9	2	11.1	1	3.7	8	7.4
-มัธยมศึกษาปีที่ 3	9	14.3	2	11.1	4	14.8	15	13.9
-มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า	4	6.3	1	5.6	1	3.7	6	5.6
-สูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6	3	4.8	1	5.6	-	-	4	3.7
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

4. จำนวนแรงงาน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรถึงจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม ดังตารางที่ 4 พบว่าส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะใช้แรงงานในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของฟาร์ม คู่สมรส และบุตรหลานโดยมักจะไม่มีการจ้างแรงงาน ทั้งนี้แรงงานที่ใช้หมายถึงแรงงานที่ช่วยเลี้ยงโคนมเต็มเวลา โดยจะไม่นับแรงงานที่ช่วยเลี้ยงเป็นครั้งคราว เช่น บุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่เป็นต้น ผลการวิเคราะห์พบว่าทุกอำเภอที่ศึกษา มีจำนวนแรงงานที่ใช้ส่วนมากคือ 2 คน โดยมักจะเป็นเจ้าของฟาร์มและคู่สมรส และพบว่าฟาร์มที่ใช้แรงงานจำนวนมากกว่า 3 คนขึ้นไปมักจะเป็นฟาร์มที่มีขนาดใหญ่ซึ่งย่อมต้องการการดูแลมากขึ้น จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมสูงสุดพบที่อำเภอไชยปราการโดยใช้แรงงาน 5 คนในการเลี้ยงโคนม จำนวนแรงงานเฉลี่ยทั้ง 3 อำเภอคือ 2.19 คน และอำเภอไชยปราการมีแรงงานเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 2.74 คน ส่วนอำเภอสันกำแพงและอำเภอสันทรายมีจำนวนแรงงานใกล้เคียงกันคือ 1.97 คนและ 2.11 คนตามลำดับ ทั้งนี้แรงงานที่ใช้ส่วน

ใหญ่จะมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่นหน้าที่เกี่ยวหญ้าและให้อาหารมักเป็นเกษตรกรเพศชาย เพศหญิงมักเป็นคนล้างคอกหรือรีดนม ซึ่งแต่ละคนก็จะมีความถนัดในงานแต่ละอย่างต่างกันด้วย

ตารางที่ 4 จำนวนแรงงานของเกษตรกร

จำนวนแรงงาน (คน)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	14	22.2	2	11.1	1	3.7	17	15.7
2	38	60.3	13	72.2	12	44.4	63	58.3
3	10	15.9	2	11.1	8	29.6	20	18.5
4	1	1.6	1	5.6	5	18.5	7	6.5
5	-	-	-	-	1	3.7	1	0.9
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	แรงงานต่ำสุด 1 คน แรงงานเฉลี่ย 1.97 คน	แรงงานสูงสุด 4 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67
อำเภอสันทราย	แรงงานต่ำสุด 1 คน แรงงานเฉลี่ย 2.11 คน	แรงงานสูงสุด 4 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68
อำเภอไชยปราการ	แรงงานต่ำสุด 1 คน แรงงานเฉลี่ย 2.74 คน	แรงงานสูงสุด 5 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94
รวม	แรงงานต่ำสุด 1 คน แรงงานเฉลี่ย 2.19 คน	แรงงานสูงสุด 5 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81

5. ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม

ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมโดยนับเป็นจำนวนปีที่เกษตรกรมีฟาร์มโคนมเป็นของตนเอง ดังตารางที่ 5 พบว่าประสบการณ์เฉลี่ยของทั้ง 3 อำเภอเท่ากับ 7.78 ปี โดยประสบการณ์เฉลี่ยของแต่ละอำเภอจะมีความแตกต่างกันมากคือ เกษตรกรอำเภอสันกำแพงมีประสบการณ์การเลี้ยงโคนมสูงที่สุดคือ 10.22 ปี ซึ่งอาจเป็นเพราะอำเภอสันกำแพงเป็นอำเภอที่

มีการเลี้ยงโคนมมาตั้งแต่เริ่มแรกในยุคที่มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์โคนมเชียงใหม่เมื่อปี 2517 จึงมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมสูงกว่าอำเภออื่น ๆ รองลงมาคืออำเภอสันทรายมีประสบการณ์เฉลี่ย 5.94 ปี และอำเภอไชยปราการมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมต่ำที่สุดเพียง 3.31 ปี เนื่องจากเป็นพื้นที่การเลี้ยงใหม่ตามแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตทางการเกษตร (คปร.) ซึ่งจากประสบการณ์ที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดนี้อาจมีผลต่อแนวทางปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่ต่างกันได้

ตารางที่ 5 ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

ระยะเวลา (ปี)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-6	17	27.0	14	77.8	27	100	58	53.7
7-12	28	44.4	2	11.1	-	-	30	27.8
13-18	12	19.0	2	11.1	-	-	14	13.0
มากกว่า 18	6	9.5	-	-	-	-	6	5.6
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	ประสบการณ์ต่ำสุด 1 ปี ประสบการณ์เฉลี่ย 10.22 ปี	ประสบการณ์สูงสุด 22 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.20
อำเภอสันทราย	ประสบการณ์ต่ำสุด 1 ปี ประสบการณ์เฉลี่ย 5.94 ปี	ประสบการณ์สูงสุด 15 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.14
อำเภอไชยปราการ	ประสบการณ์ต่ำสุด 1 ปี ประสบการณ์เฉลี่ย 3.31 ปี	ประสบการณ์สูงสุด 5 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.03
รวม	ประสบการณ์ต่ำสุด 1 ปี ประสบการณ์เฉลี่ย 7.78 ปี	ประสบการณ์สูงสุด 22 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.27

6. การเป็นสมาชิกกลุ่มเลี้ยงโคนม

จากผลการศึกษาการเป็นสมาชิกกลุ่มเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ดังตารางที่ 6 พบว่าเกษตรกรในอำเภอสันกำแพงจะเป็นสมาชิกกลุ่มของสหกรณ์ 2 แห่งคือ สหกรณ์โคนมเชียงใหม่ ร้อยละ 58.7 และสหกรณ์โคนมบ้านป่าตึง-ห้วยหม้อร้อยละ 41.3 เกษตรกรในอำเภอสันทรายจะเป็นสมาชิกกลุ่มของสหกรณ์ 2 แห่งเช่นกันคือ สหกรณ์โคนมเชียงใหม่ร้อยละ 27.8 และสหกรณ์โคนมแม่ไจ้ร้อยละ 72.2 ส่วนเกษตรกรในอำเภอไชยปราการทุกคนจะเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ ซึ่งการที่เกษตรกรจะเป็นสมาชิกกลุ่มของสหกรณ์ได้นั้นมักขึ้นอยู่กับความสะดวกในการขนส่งนํ้านมดิบไปจำหน่าย โดยเกษตรกรมักเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ที่อยู่ใกล้กับฟาร์มของตน

ตารางที่ 6 การเป็นสมาชิกกลุ่มเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

กลุ่มเลี้ยงโคนม	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
-สหกรณ์ โคนมเชียงใหม่	37	58.7	5	27.8	-	-	42	38.9
-สหกรณ์โคนม บ้านป่าตึง-ห้วยหม้อ	26	41.3	-	-	-	-	26	24.1
-สหกรณ์โคนมแม่ไจ้	-	-	13	72.2	-	-	13	12.0
-สหกรณ์การเกษตร ไชยปราการ	-	-	-	-	27	100	27	25.0
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

7. ขนาดฟาร์ม

จากผลการศึกษาถึงขนาดฟาร์มของเกษตรกร ดังตารางที่ 7 พบว่าเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 14.16 ตัว อำเภอสันทรายมีจำนวนโคนมเฉลี่ยสูงสุดคือ 17.89 ตัว รองลงมาคืออำเภอไชยปราการ 14.16 ตัว และอำเภอสันกำแพง 12.30 ตัวตามลำดับ โดยที่อำเภอสันกำแพงนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดเล็กเลี้ยงโคนม 1-10 ตัว อำเภอสันทรายส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ เลี้ยงโคนมมากกว่า 10 ตัวขึ้นไป และอำเภอไชยปราการส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดกลางมีจำนวนโคนม 11-20 ตัว จากการสัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอสันทรายและไชย

ปรากฏการณ์ส่วนมากพบว่าเกษตรกรกำลังขยายการเลี้ยงเพิ่มขึ้นจึงได้เลี้ยงลูกโคที่เกิดมาทดแทนไว้จำนวนมากด้วยทำให้ขนาดฟาร์มใหญ่ตามไปด้วย โดยโคส่วนหนึ่งที่เลี้ยงไว้วันนั้นก็คือลูกโคทดแทนนั่นเอง ส่วนเกษตรกรอำเภอสันกำแพงนั้นพบว่าเกษตรกรรายใหญ่ ๆ เท่านั้นที่จะเลี้ยงลูกโคสาวไว้ทดแทนแม่โค เกษตรกรรายย่อยมักจะเลี้ยงแต่แม่โคที่ได้คัดไว้เพื่อรีดนมโดยมักจะขายลูกวัวไปเพื่อไม่ให้เป็นการค่าอาหารมาก และเมื่อเกษตรกรเหล่านี้ต้องการขยายฟาร์มก็จะหาซื้อแม่โคตัวใหม่มาแทนโดยมักจะไม่ได้เลี้ยงโคทดแทนเอง ทำให้ขนาดฟาร์มเล็กกว่าอีก 2 อำเภอเพราะมักจะเลี้ยงแต่โครีดนมเท่านั้น

ตารางที่ 7 ขนาดของฟาร์มโคนม (จำนวนโคนมทั้งหมด)

จำนวนโคนม (ตัว)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-10	29	46.0	5	27.8	5	18.5	39	36.1
11-20	25	39.7	7	38.9	19	70.4	51	47.2
มากกว่า 20	9	14.3	6	33.3	3	11.1	18	16.7
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	จำนวนโคนมต่ำสุด 4 ตัว	จำนวนโคนมสูงสุด 42 ตัว
	จำนวนโคนมเฉลี่ย 12.30 ตัว	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.68
อำเภอสันทราย	จำนวนโคนมต่ำสุด 6 ตัว	จำนวนโคนมสูงสุด 40 ตัว
	จำนวนโคนมเฉลี่ย 17.89 ตัว	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.39
อำเภอไชยปราการ	จำนวนโคนมต่ำสุด 5 ตัว	จำนวนโคนมสูงสุด 34 ตัว
	จำนวนโคนมเฉลี่ย 16.0 ตัว	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.60
รวม	จำนวนโคนมต่ำสุด 4 ตัว	จำนวนโคนมสูงสุด 42 ตัว
	จำนวนโคนมเฉลี่ย 14.16 ตัว	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.46

8. จำนวนโครีดนม

จากผลการวิเคราะห์จำนวนโครีดนมของเกษตรกร ดังตารางที่ 8 พบว่าจำนวนโครีดนมเฉลี่ยทั้ง 3 อำเภอเท่ากับ 6.77 ตัว โดยแต่ละอำเภอมียุทธศาสตร์โครีดนมเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ อำเภอสันทรายมีจำนวนโครีดนมเฉลี่ยเท่ากับ 7.44 ตัว รองลงมาคืออำเภอไชยปราการเท่ากับ 7.11 ตัว และอำเภอสันกำแพงเท่ากับ 6.43 ตัวตามลำดับ ซึ่งต่างจากค่าเฉลี่ยของจำนวนโคทั้งหมดที่เกษตรกรเลี้ยงไว้ของแต่ละอำเภอ ดังเหตุผลที่ได้กล่าวไปแล้วว่าจำนวนโคที่เลี้ยงในฟาร์มขนาดใหญ่ส่วนมากมักจะเป็นลูกโคสาวซึ่งเกษตรกรเลี้ยงไว้ทดแทนโดยที่ยังไม่สามารถให้นมได้ แต่เมื่อนับเฉพาะจำนวนโครีดนมในแต่ละฟาร์มจึงไม่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 8 จำนวนโครีดนม

จำนวนโครีดนม (ตัว)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-5	28	44.4	5	27.8	7	25.9	40	37.0
6-10	31	49.2	9	50.0	17	63.0	57	52.8
11-15	2	3.2	4	22.2	3	11.1	9	8.3
16-20	2	3.2	-	-	-	-	2	1.9
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	จำนวนรีดโคนมต่ำสุด 2 ตัว จำนวนโครีดนมเฉลี่ย 6.43 ตัว	จำนวนรีดโคนมสูงสุด 17 ตัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.29
อำเภอสันทราย	จำนวนโครีดนมต่ำสุด 2 ตัว จำนวนโครีดนมเฉลี่ย 7.44 ตัว	จำนวนโครีดนมสูงสุด 15 ตัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.76
อำเภอไชยปราการ	จำนวนโครีดนมต่ำสุด 3 ตัว จำนวนโครีดนมเฉลี่ย 7.11 ตัว	จำนวนโครีดนมสูงสุด 14 ตัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.83
รวม	จำนวนโครีดนมต่ำสุด 2 ตัว จำนวนโครีดนมเฉลี่ย 6.77 ตัว	จำนวนโครีดนมสูงสุด 17 ตัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.26

9. พันธุ์โคที่เลี้ยง

จากการศึกษาถึงพันธุ์โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงดังแสดงในตารางที่ 9 พบว่าเกษตรกรส่วนมากเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำ (ไฮลสไตน์-ฟรีเซียน) โดยจะไม่นิยมเลี้ยงพันธุ์แท้เนื่องจากดูแลค่อนข้างยาก พันธุ์ลูกผสมที่เลี้ยงนี้จะมีทั้งผสมกับพันธุ์พื้นเมือง หรือพันธุ์อื่น ๆ ที่ให้ผลผลิตสูงหรือพันธุ์ที่ได้รับการส่งเสริม โดยจะมีสายเลือดตั้งแต่ 50-92.5 เปอร์เซ็นต์ และพบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 94.4 จะเลี้ยงพันธุ์ลูกผสมขาวดำอย่างเดียว บางฟาร์มอาจมีโคพันธุ์อื่นเลี้ยงปะปนอยู่บ้าง เช่นพันธุ์เรดเดนพบเกษตรกรเลี้ยงร้อยละ 3.7 นอกจากนี้ที่อำเภอไชยปราการยังพบพันธุ์ซาฮิวาลและพันธุ์พื้นเมืองร้อยละ 3.7 เท่ากัน

ตารางที่ 9 แสดงพันธุ์โคที่เกษตรกรเลี้ยง

พันธุ์โคที่เลี้ยง	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไฮลสไตน์-ฟรีเซียน	60	95.2	18	100	24	88.9	102	94.4
เรดเดน	3	4.8	-	-	1	3.7	4	3.7
ซาฮิวาล	-	-	-	-	1	3.7	1	0.9
พื้นเมือง	-	-	-	-	1	3.7	1	0.9
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

10. จำนวนแปลงหญ้าอาหารสัตว์

จากผลการศึกษานับแปลงหญ้าอาหารสัตว์ของเกษตรกร ดังตารางที่ 10 พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมร้อยละ 33.3 ไม่มีแปลงปลูกหญ้าอาหารสัตว์เป็นของตนเอง และเกษตรกรร้อยละ 66.7 มีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง โดยที่อำเภอไชยปราการมีเกษตรกรที่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเองมากที่สุดถึงร้อยละ 92.6 มีเกษตรกรที่ไม่มีแปลงหญ้าเพียงร้อยละ 7.4 รองลงมาคืออำเภอสันกำแพงมีเกษตรกรที่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเองร้อยละ 65.1 ส่วนอำเภอสันทรายมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 33.3 ที่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง ส่วนจำนวนแปลงหญ้าอาหารสัตว์ที่เกษตรกรครอบครองเป็นเจ้าของนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเกษตรกรอำเภอสันกำแพงและสันทรายจะมีแปลงหญ้าอาหารสัตว์ไม่เกิน 10 ไร่ เนื่องจากความจำกัดของสถานที่ โดยอำเภอสันกำแพงมีแปลงหญ้าเฉลี่ยเท่ากับ 1.84 ไร่ อำเภอสันทรายมีเท่ากับ 1.67 ไร่เท่านั้น ในขณะที่อำเภอ

ไชยปราการนั้นจะมีจำนวนแปลงหญ้ามากกว่าอำเภออื่น ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.26 ไร่ต่อ 1 ฟาร์ม จากการสอบถามถึงการปฏิบัติในการให้อาหารหยาบสดแก่โคพบว่าเกษตรกรอำเภอสันทรายส่วนมากสามารถไปหาหญ้าจากพื้นที่ที่รกร้างจากแหล่งต่าง ๆ มาเป็นอาหารโคได้ไม่ต่างจากอำเภอไชยปราการ และนอกจากนี้ยังสามารถหาอาหารหยาบชนิดอื่น ๆ ที่มีประโยชน์เช่น เปลือกข้าวโพดอ่อนจากแหล่งต่าง ๆ มาให้แก่โคได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งต่างจากอำเภอสันกำแพงที่เมื่อไม่สามารถหาหญ้าได้ก็มักจะให้โคกินฟางแทน โดยมีเกษตรกรบางฟาร์มเท่านั้นที่มีการเสริมอาหารหยาบอื่น แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในอำเภอสันกำแพงยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดหาอาหารหยาบให้แก่โคเหมือนอำเภอสันทรายและไชยปราการ

ตารางที่ 10 จำนวนแปลงหญ้าอาหารสัตว์

แปลงหญ้าอาหารสัตว์ (ไร่)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีแปลงหญ้า	22	34.9	12	66.7	2	7.4	36	33.3
1-5	38	60.3	4	22.2	6	22.2	48	44.4
6-10	3	4.8	2	11.1	10	37.0	15	13.9
11-15	-	-	-	-	4	14.8	4	3.7
16-20	-	-	-	-	2	7.4	2	1.9
มากกว่า 20	-	-	-	-	3	11.1	3	2.8
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	แปลงหญ้าต่ำสุด 0 ไร่ แปลงหญ้าเฉลี่ย 1.84 ไร่	แปลงหญ้าสูงสุด 8 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.94
อำเภอสันทราย	แปลงหญ้าต่ำสุด 0 ไร่ แปลงหญ้าเฉลี่ย 1.67 ไร่	แปลงหญ้าสูงสุด 10 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.91
อำเภอไชยปราการ	แปลงหญ้าต่ำสุด 0 ไร่ แปลงหญ้าเฉลี่ย 11.26 ไร่	แปลงหญ้าสูงสุด 35 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.85
รวม	แปลงหญ้าต่ำสุด 0 ไร่ แปลงหญ้าเฉลี่ย 4.17 ไร่	แปลงหญ้าสูงสุด 35 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.28

11. พันธุ์ของหญ้าที่เกษตรกรปลูก

เมื่อศึกษาถึงพันธุ์ของหญ้าที่เกษตรกรปลูกเพื่อใช้เลี้ยงโคนม ดังตารางที่ 11 พบว่าเกษตรกรในอำเภอสันกำแพงที่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเองนิยมปลูกหญ้าขนและหญ้ารูซี่ ร้อยละ 28.6 เท่ากัน อำเภอสันทรายพบว่าเกษตรกรทุกคนปลูกหญ้าขนเพียงชนิดเดียว ซึ่งตรงกันข้ามกับอำเภอไชยปราการที่ไม่มีเกษตรกรที่ปลูกหญ้าขนเลย แต่จะปลูกหญ้าผสมกัน 3 ชนิดคือ หญ้ากินนี หญ้ารูซี่ หญ้าเนเปียร์ จำนวนมากที่สุดถึง ร้อยละ 33.3 รองลงมาคือหญ้ากินนีผสมหญ้ารูซี่ ร้อยละ 25.9 และร้อยละ 22.2 จะปลูกหญ้ารูซี่ ซึ่งการที่เกษตรกรจะปลูกหญ้าชนิดใดนั้นขึ้นอยู่กับเมล็ดพันธุ์หญ้าที่หาได้ และส่วนมากเกษตรกรมักปลูกตามเพื่อนบ้านโดยจะไม่ทราบว่าหญ้าแต่ละชนิดนั้นมีประโยชน์ต่างกันหรือไม่เพียงใด และจากการสอบถามไม่พบว่ามีเกษตรกรที่ปลูกพืชตระกูลถั่วร่วมกับการปลูกหญ้า ซึ่งทางราชการควรจะเน้นการส่งเสริมในเรื่องเกี่ยวกับการจัดหาอาหารหยาบที่มีประโยชน์แก่โคให้มากขึ้นด้วย เพราะอาหารหยาบเป็นอาหารที่จำเป็นต่อโคและมีผลต่อการให้น้ำนม เกษตรกรจึงควรใส่ใจต่อการหาอาหารหยาบมาให้โคเพราะหากว่าโคได้รับอาหารหยาบที่เพียงพอและมีประโยชน์แล้วก็จะช่วยให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของอาหารชั้นซึ่งมีราคาแพงลงได้

ตารางที่ 11 พันธุ์หญ้าที่เกษตรกรปลูกเลี้ยงโคนม

พันธุ์หญ้า	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีแปลงหญ้า	22	34.9	12	66.7	2	7.4	36	33.3
หญ้าขน (มอริซัส)	18	28.6	6	33.3	-	-	24	22.2
หญ้ารูซี่	18	28.6	-	-	6	22.2	24	22.2
หญ้ากินนี+หญ้ารูซี่	-	-	-	-	7	25.9	7	6.5
หญ้าเนเปียร์	2	3.2	-	-	3	11.1	5	4.6
หญ้ากินนี+รูซี่+เนเปียร์	3	4.8	-	-	9	33.3	12	11.1
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

12. ประเภทของสื่อที่เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

จากการศึกษาการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ดังตารางที่ 12 พบว่าสื่อที่เกษตรกรได้รับข่าวสารมากที่สุดคือนิตยสารปศุสัตว์ โดยอำเภอไชยปราการได้รับสื่อประเภทนิตยสารปศุสัตว์ถึงร้อยละ 88.9 ซึ่งจากการสอบถามพบว่าเกษตรกรในอำเภอไชยปราการนิยมชื่อนิตยสารเหล่านี้ไว้เป็นของตนเอง และอำเภอสันกำแพงได้รับรองลงมาร้อยละ 31.7 ในขณะที่อำเภอสันทรายไม่มีเกษตรกรที่ได้รับสื่อประเภทนี้เลยเนื่องจากเกษตรกรไม่นิยมอ่านหนังสือสื่อประเภทต่อมาที่เกษตรกรได้รับคือสื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 30.6 และสื่อที่เกษตรกรได้รับน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 0.9 คือ หอกระจายข่าว โดยมีเพียงเกษตรกรอำเภอสันกำแพงเท่านั้นที่ได้รับสื่อนี้ ส่วนเกษตรกรอำเภอสันทรายได้รับสื่อเพียง 2 ชนิดคือแผ่นพับร้อยละ 22.2 ซึ่งเกษตรกรมักจะได้รับจากตัวแทนจำหน่ายอาหารสัตว์ โดยจะได้รับทุก 3 เดือน และสื่อโทรทัศน์ร้อยละ 5.6 ซึ่งจะพบได้จากรายการข่าวเกษตรกรต่าง ๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่อำเภอไชยปราการมีความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม พยายามหาข่าวสารด้วยตนเองโดยการชื่อนิตยสารต่าง ๆ มาอ่าน ส่วนสื่ออื่น ๆ จากการสอบถามพบว่าเกษตรกรไม่ได้มีความตั้งใจที่จะรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมโดยตรงจากสื่อเหล่านั้น เนื่องจากระยะเวลาในการเผยแพร่สื่อเหล่านั้นไม่แน่นอน เกษตรกรจะไม่ทราบว่าจะมีข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมทางสถานีโทรทัศน์ช่องใดเป็นประจำในเวลาใด เช่นสื่อโทรทัศน์ วิทยุหรือหนังสือพิมพ์ จะไม่มีข่าวสารสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมโดยตรง หากเกษตรกรได้พบโดยบังเอิญจึงจะติดตามและสนใจ และในกรณีของแผ่นพับจากการสอบถามพบว่าเกษตรกรที่ได้แผ่นพับมามากจะไม่สนใจอ่านข่าวสารเหล่านั้นเนื่องจากรูปแบบไม่น่าสนใจและข้อมูลส่วนมากเกษตรกรมักจะรู้ก่อนแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมโดยใช้สื่อต่าง ๆ นั้นควรกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการเผยแพร่สื่อให้เกษตรกรได้รับทราบล่วงหน้าเพื่อให้เกษตรกรที่สนใจได้ติดตามข่าวสารนั้นอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 12 ประเภทของสื่อที่เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม*

ประเภทสื่อ	สำนักพิมพ์		สันทรา		วิทยุ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิตยสารปศุสัตว์	20	31.7	-	-	24	88.9	44	40.7
โทรทัศน์	22	34.9	1	5.6	10	37.0	33	30.6
แผ่นพับ	12	19.0	4	22.2	5	18.5	21	19.4
วิทยุ	4	6.3	-	-	1	3.7	9	8.3
หนังสือพิมพ์	4	6.3	-	-	3	11.1	7	6.5
หอกระจายข่าว	1	1.6	-	-	-	-	1	0.9

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ทุกคำตอบ

13. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งในการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากสื่อต่าง ๆ ของเกษตรกรในรอบ 3 เดือน ดังตารางที่ 13 พบว่า อำเภอสนทรายมีเกษตรกรที่ไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในรอบ 3 เดือนสูงกว่าอีก 2 อำเภอ คือมีถึงร้อยละ 72.2 ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง และเมื่อสอบถามถึงการรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเกษตรกรส่วนมากแสดงความเห็นว่าไม่มีเวลามากนักที่จะมาติดตามข่าวสารอย่างสม่ำเสมอโดยเกษตรกรจะใช้เวลาส่วนมากในการดูแลเอาใจใส่โคมากกว่า ส่วนค่าเฉลี่ยในการรับข่าวสารของทั้ง 3 อำเภอในรอบ 3 เดือน เท่ากับ 1.65 ครั้ง โดยอำเภอไชยปราการได้รับข่าวสารสูงสุด 2.78 ครั้ง รองลงมาคืออำเภอสำนักพิมพ์ 1.33 ครั้ง และอำเภอสนทรายได้รับข่าวสารน้อยครั้งที่สุดเพียง 1.06 ครั้งเท่านั้น จะเห็นได้ว่าเกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจำนวนน้อยครั้งมากในรอบ 3 เดือน จึงจำเป็นต้องเผยแพร่ข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อให้เกษตรกรได้รับข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ

ตารางที่ 13 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากสื่อต่าง ๆ

การได้รับข่าวสาร (ครั้ง/3 เดือน)	สื่อกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0	24	38.1	13	72.2	1	3.7	38	35.2
1	15	23.8	1	5.6	11	40.7	27	25.0
2	18	28.6	1	5.6	5	18.5	24	22.2
3	1	1.6	2	11.1	5	18.5	8	7.4
4	4	6.3	-	-	-	-	4	3.7
มากกว่า 4	1	1.6	1	5.6	5	18.5	7	6.5
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสื่อกำแพง	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 1.33 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 12 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.91
อำเภอสันทราย	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 1.06 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 10 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.46
อำเภอไชยปราการ	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 2.78 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 13 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.79
รวม	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 1.65 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 13 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.33

14. บุคคลที่เกษตรกรปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

จากตารางที่ 14 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 86.1 ได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทั้งโดยการมาพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานปศุสัตว์ประจำอำเภอและจากการที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้าไปเยี่ยมพบเกษตรกรในฟาร์ม รองลงมาคือร้อยละ 61.1 ได้รับคำปรึกษาจากเพื่อนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมด้วยกันซึ่งมักจะได้พบปะปรึกษาหารือกันขณะที่นำนมดิบไปส่งที่ศูนย์รับนมทั้งเวลาเช้าและเย็น นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 21.3 จะได้ปรึกษากับอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ซึ่งมักจะเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่นั้น ๆ โดยจะสามารถรักษาอาการป่วยเบื้องต้น และสามารถผสมเทียมได้ด้วย และเป็นส่วนน้อยที่เกษตรกรจะได้รับคำปรึกษาจากนักวิชาการและ

ตัวแทนจากบริษัทเอกชนเนื่องจากเกษตรกรไม่ค่อยจะมีโอกาสได้พบกับบุคคลเหล่านี้ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายอำเภอจะพบความแตกต่างว่าเกษตรกรอำเภอสันทรายไม่ได้รับคำปรึกษาจากนักวิชาการเลย ในขณะที่เกษตรกรอำเภอไชยปราการจะไม่ได้รับคำปรึกษาจากอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 14 บุคคลที่เกษตรกรปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม*

บุคคล	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
-เจ้าหน้าที่ ปศุสัตว์	51	81.0	16	88.9	26	96.3	93	86.1
-เพื่อนเกษตรกร	39	61.9	17	94.4	10	37.0	66	61.1
-อาสาสมัคร ประจำหมู่บ้าน	22	34.9	1	5.6	-	-	23	21.3
-นักวิชาการ	9	14.3	-	-	6	22.2	15	13.9
-บริษัทเอกชน	5	7.9	4	22.2	5	18.5	14	13.0

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ทุกคำตอบ

15. การได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

การได้รับคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมหมายถึง การปรึกษาหารือของเกษตรกรกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเช่น เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ของรัฐ ตัวแทนจากบริษัทเอกชน นักวิชาการ เพื่อนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในสถานที่ต่าง ๆ เช่นศูนย์รับนมและโนฟาร์มโคนม เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่เกษตรกรได้รับคำปรึกษาในแต่ละอำเภอ ดังตารางที่ 15 จะเห็นว่าเกษตรกรในอำเภอสันทรายมีค่าเฉลี่ยการได้รับคำปรึกษาหารือสูงสุดเท่ากับ 48.17 ครั้งในรอบ 3 เดือน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการปรึกษาหารือกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน รองลงมาคืออำเภอสันกำแพงเท่ากับ 15.10 ครั้ง และอำเภอไชยปราการเท่ากับ 10.11 ครั้ง จะเห็นได้ว่าจำนวนครั้งในการได้รับคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจแสดงให้เห็นได้ว่าเกษตรกรในแต่ละอำเภอมักมีพฤติกรรมในการปรึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากโอกาสในการได้พบกับบุคคลต่าง ๆ ของเกษตรกรนั้นแตกต่างกัน เกษตรกรที่มีโอกาสได้พบปะกับบุคคลต่าง ๆ มากกว่าก็จะได้รับคำปรึกษามากกว่าไปด้วย

ตารางที่ 15 การได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากบุคคลต่าง ๆ

การรับคำปรึกษา (ครั้ง/3 เดือน)	สำนักกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0	3	4.8	1	5.6	1	3.7	5	4.6
1-10	37	58.7	2	11.1	19	70.4	58	53.7
11-20	6	9.5	3	16.7	4	14.8	13	12.0
21-30	2	3.2	1	5.6	-	-	3	2.8
มากกว่า 30	15	23.8	11	61.1	3	11.1	29	26.9
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสำนักกำแพง	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 15.10 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 91 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 20.52
อำเภอสันทราย	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 48.17 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 96 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 36.48
อำเภอไชยปราการ	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 10.11 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 93 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 19.02
รวม	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 19.36 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 96 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 26.74

16. การฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

การฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมหมายถึง เกษตรกรได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม เป็นเวลาตั้งแต่ 1 ชั่วโมงขึ้นไป ซึ่งจัดขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชน เมื่อวิเคราะห์จำนวนครั้งเฉลี่ยของการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในรอบ 3 เดือน ดังตารางที่ 16 โดยรวมทั้ง 3 อำเภอพบว่าเกษตรกรร้อยละ 58.3 ไม่ได้รับการฝึกอบรม เกษตรกรร้อยละ 38.9 ได้รับการฝึกอบรม 1 ครั้ง และร้อยละ 2.8 ได้รับการฝึกอบรม 2 ครั้ง ค่าเฉลี่ยของการฝึกอบรมเท่ากับ 0.44 ครั้ง และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมในแต่ละอำเภอจะเห็นว่า อำเภอไชยปราการมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 0.89 ครั้งในรอบ 3 เดือน รองลงมาคืออำเภอสันทรายเท่ากับ 0.44 ครั้ง และอำเภอสำนักกำแพงเท่ากับ 0.25 ครั้ง ทั้งนี้ที่อำเภอไชย

ปรากฏการณ์มีจำนวนครั้งเฉลี่ยของการได้รับการฝึกอบรมสูงกว่าอำเภออื่น ๆ อาจเป็นเพราะว่าอำเภอไชยปราการเป็นพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเกษตรกรทุกคนจะต้องได้รับการฝึกอบรมก่อนเริ่มเลี้ยงโคนมเป็นของตนเอง และขณะที่ทำการศึกษาเป็นช่วงที่เกษตรกรกำลังเริ่มต้นเลี้ยงโคนมทำให้มีจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมมากกว่าอีก 2 อำเภอ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรอีก 2 อำเภอนั้นทำให้ได้ทราบว่าเกษตรกรส่วนมากจะได้รับการฝึกอบรมเพียงครั้งแรกที่เริ่มเลี้ยงโคนมเท่านั้น ซึ่งเป็นเวลานานหลายปีแล้ว (เกษตรกรส่วนมากในอำเภอสันกำแพงและสันทรายเลี้ยงโคนมมานานกว่าอำเภอไชยปราการ) และปัจจุบันนี้มักไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม ดังนั้นจึงควรจัดการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอให้แก่เกษตรกร มิใช่อบรมเมื่อเริ่มเลี้ยงโคนมครั้งแรกเท่านั้นเพราะเกษตรกรจำเป็นต้องได้รับความรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ตารางที่ 16 การได้รับการฝึกอบรม

การฝึกอบรม (ครั้ง)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0	48	76.2	11	61.1	4	14.8	63	58.3
1	14	22.2	6	33.3	22	81.5	42	38.9
2	1	1.6	1	5.6	1	3.7	3	2.8
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 0.25 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 2 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47
อำเภอสันทราย	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 0.44 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 2 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62
อำเภอไชยปราการ	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 0.89 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 2 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.42
รวม	จำนวนต่ำสุด 0 ครั้ง จำนวนเฉลี่ย 0.44 ครั้ง	จำนวนสูงสุด 2 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55

17. ความต้องการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

เมื่อศึกษาถึงความต้องการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ดังตารางที่ 17 พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 84.3 ต้องการได้รับการฝึกอบรม มีเพียงร้อยละ 15.7 ที่ไม่ต้องการได้รับการฝึกอบรม โดยอำเภอไชยปราการมีเกษตรกรที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมสูงที่สุดถึงร้อยละ 96.3 รองลงมาคืออำเภอสันทรายร้อยละ 94.4 และอำเภอสันกำแพงร้อยละ 76.2 จากการสอบถามเกษตรกรที่ไม่ต้องการได้รับการฝึกอบรมพบว่ามีหลายสาเหตุ เช่น เกษตรกรไม่มีเวลาดำเนินการฝึกอบรมเพราะมีแรงงานในการเลี้ยงไม่เพียงพอจึงไม่สามารถมารับการฝึกอบรมได้ หรือเพราะเกษตรกรไม่สนใจในเนื้อหาของอบรมหรือไม่พอใจในรูปแบบของการฝึกอบรมที่เคยได้รับมา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ต้องการได้รับการฝึกอบรมเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น ดังนั้นการเปิดการฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ นั้น ควรจะเป็นเรื่องที่เกษตรกรให้ความสนใจมีการจัดรูปแบบการฝึกอบรมที่น่าสนใจ และควรมีการประชาสัมพันธ์ช่วงเวลาที่เปิดการฝึกอบรมให้เกษตรกรได้รับรู้ล่วงหน้าเพื่อให้เกษตรกรได้เตรียมตัวหาเวลาจะมาฝึกอบรมได้

ตารางที่ 17 ความต้องการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

ความต้องการ ฝึกอบรม	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการ	48	76.2	17	94.4	26	96.3	91	84.3
ไม่ต้องการ	15	23.8	1	5.6	1	3.7	17	15.7
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

18. ความรู้ที่เกษตรกรต้องการได้รับการฝึกอบรม

จากตารางที่ 18 พบว่าเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมร้อยละ 25.0 ต้องการได้รับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเพิ่มเติม และต้องการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผสมพันธุ์และการตรวจสัตว์ร้อยละ 19.4 รองลงมาคือต้องการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการรักษาโรคจำนวนใกล้เคียงกัน และมีเพียงส่วนน้อยที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้อาหาร โดยเกษตรกรอำเภอสันทรายต้องการฝึกอบรมเรื่องการผสมพันธุ์และการตรวจสัตว์มากที่สุดถึงร้อยละ 44.4 เนื่องจากประสบปัญหาอย่างหนักเรื่องโคมีอัตราการผสมติดต่ำ ส่วนความต้องการฝึกอบรมเรื่องอื่น ๆ นั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนอำเภอไชยปราการมีความ

ต้องการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากกว่าอีก 2 อำเภอแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรค่อนข้างมีความกระตือรือร้นในการหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม และจากหัวข้อที่เกษตรกรต้องการฝึกอบรมเหล่านี้ อาจแสดงให้เห็นว่าในฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรนั้นควรเน้นเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปในการเลี้ยงโคนมเนื่องจากมีเกษตรกรจำนวนมากที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมในเรื่องนี้ อีกทั้งการให้ความรู้โดยทั่วไปยังเป็นการครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องอื่น ๆ ได้ด้วย

ตารางที่ 18 ความรู้ที่เกษตรกรต้องการได้รับการฝึกอบรม

ความรู้ที่ต้องการ	สิ้นกำแพง		สิ้นทราย		ไชยปรากการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการ/ไม่ระบุ	26	41.3	1	5.6	3	11.1	30	27.8
ความรู้ทั่วไป	13	20.6	4	22.2	10	37.0	27	25.0
การผสม/ตรวจสัด	10	15.9	8	44.4	3	11.1	21	19.4
เทคโนโลยีใหม่ ๆ	5	7.9	3	16.7	6	22.2	14	13.0
การรักษาโรค	6	9.5	2	11.1	5	18.5	13	12.0
การให้อาหาร	3	4.8	-	-	-	-	3	2.8
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

19. พฤติกรรมการรับสื่อวิทยุของเกษตรกร

จากผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 19 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 26.8 ไม่ได้รับฟังสื่อวิทยุในรอบ 1 เดือน และเกษตรกรร้อยละ 64.8 จะได้รับฟังวิทยุในช่วง 21-30 ครั้งต่อเดือน โดยมีจำนวนครั้งเฉลี่ยของการได้รับฟังวิทยุเท่ากับ 20.4 ครั้งต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบแต่ละอำเภอพบว่าเกษตรกรอำเภอสนทรายและอำเภอสนกำแพงได้รับฟังวิทยุจำนวนครั้งเฉลี่ยใกล้เคียงกันประมาณ 21 ครั้งต่อเดือน ซึ่งมากกว่าอำเภอไชยปราการที่ได้รับฟังเพียง 18.18 ครั้งต่อเดือน

ตารางที่ 19 พฤติกรรมการรับสื่อวิทยุของเกษตรกร

การฟังวิทยุ (ครั้ง/เดือน)	สนกำแพง		สนทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ฟังวิทยุ	17	27.0	5	27.8	7	25.9	29	26.8
1-10	1	1.6	-	-	4	14.8	5	4.6
11-20	3	4.8	-	-	1	3.7	4	3.7
21-30	42	66.7	13	72.2	15	55.6	70	64.8
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสนกำแพง	จำนวนเฉลี่ย 21.0 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.36
อำเภอสนทราย	จำนวนเฉลี่ย 21.67 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.83
อำเภอไชยปราการ	จำนวนเฉลี่ย 18.18 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.03
รวม	จำนวนเฉลี่ย 20.40 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.54

รายการวิทยุต่าง ๆ ที่เกษตรกรนิยมฟัง

จากตารางที่ 20 แสดงรายการวิทยุต่าง ๆ ที่เกษตรกรนิยมฟังพบว่าเกษตรกรร้อยละ 49.1 นิยมฟังรายการข่าวทั่วไป รองลงมาคือร้อยละ 38.0 นิยมฟังรายการข่าวเกษตร นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 29.6 จะฟังรายการเพลง ร้อยละ 11.1 ฟังรายการข่าวกีฬา และเพียงส่วนน้อยร้อยละ 6.5 ฟังรายการสารคดี และจากข้อมูลพบว่าเกษตรกรอำเภอสนทรายจะรับฟังรายการต่าง ๆ แตกต่างจากอีก 2 อำเภอคือจะไม่รับฟังข่าวเกษตร ข่าวกีฬา และสารคดี ส่วนอำเภอสนกำแพงและไชยปราการนั้นรับฟังรายการต่าง ๆ จำนวนใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 20 รายการต่าง ๆ ที่เกษตรกรนิยมฟัง*

รายการ	สั้นกำแพง		สั้นทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข่าวทั่วไป	31	49.2	10	55.6	12	44.4	53	49.1
ข่าวเกษตร	26	41.3	-	-	15	55.6	41	38.0
เพลง	16	25.4	10	55.6	6	22.2	32	29.6
ข่าวกีฬา	9	14.3	-	-	3	11.1	12	11.1
สารคดี	3	4.8	-	-	4	14.8	7	6.5

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 2 คำตอบ

เวลาที่เกษตรกรนิยมฟังวิทยุ

เกษตรกรร้อยละ 43.5 นิยมฟังวิทยุในช่วงเวลาเย็น และร้อยละ 39.8 นิยมฟังในเวลาเช้า ส่วนเวลากลางวันถึงช่วงบ่ายมีเกษตรกรฟังร้อยละ 18.5 เวลากลางคืนมีเกษตรกรฟังร้อยละ 13.0 ดังแสดงในตารางที่ 21 ดังนั้นหากต้องการรณรงค์หรือให้ข้อมูลข่าวสารใด ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมแก่เกษตรกรโดยใช้สื่อวิทยุ ควรจะให้ออกอากาศในช่วงเวลาเช้าหรือเย็นเพราะมีจำนวนเกษตรกรที่รับฟังมากกว่าช่วงเวลานั้น จากการสอบถามพบว่าในช่วงเวลาเช้าและเย็นนั้นเกษตรกรจะฟังในขณะที่ทำความสะอาดคอกและรีดนม และมักจะฟังเป็นประจำทุกวัน จึงมีโอกาสดังกล่าวที่จะรับสื่อได้มากกว่าช่วงเวลานั้น

ตารางที่ 21 เวลาที่เกษตรกรนิยมฟังวิทยุ*

เวลาที่เกษตรกรฟังวิทยุ	สั้นกำแพง		สั้นทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เช้า-สาย	22	34.9	13	72.2	8	29.6	43	39.8
กลางวัน-บ่าย	11	17.5	2	11.1	7	25.9	20	18.5
เย็น	28	44.4	11	61.1	8	29.6	47	43.5
กลางคืน	8	12.7	-	-	6	22.2	14	13

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ทุกคำตอบ

คลื่นวิทยุ/สถานีที่เกษตรกรนิยมฟัง

จากตารางที่ 22 แสดงคลื่นวิทยุของสถานีต่าง ๆ ที่เกษตรกรนิยมฟังพบว่าเกษตรกรร้อยละ 12.0 นิยมฟังสถานี FM.100 รองลงมาคือสถานี รต.หนองฮ่อ สทท.11 คลื่นวิทยุ 101.5 สถานี มก.เชียงใหม่ และสถานีอื่น ๆ ในจำนวนใกล้เคียงกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าคลื่นวิทยุที่เกษตรกรฟังนั้นมีความหลากหลายมาก และเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ตอบคำถามเนื่องจากไม่สามารถระบุได้ว่าชอบฟังคลื่นวิทยุสถานีใดเพราะเกษตรกรจะเปลี่ยนสถานีตามความต้องการหรือตามสารที่ต้องการรับโดยไม่ได้ยึดติดกับสถานีใด

ตารางที่ 22 คลื่นวิทยุ/สถานีที่เกษตรกรนิยมฟัง*

คลื่นวิทยุ/สถานี	สินค้าแพง		สินค้าหาย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ฟังวิทยุ/ไม่ตอบ	41	65.1	9	50	24	88.9	74	68.5
FM.100	12	19.0	1	5.6	-	-	13	12.0
รต.หนองฮ่อ	3	4.8	6	16.7	-	-	6	5.6
สทท.11	1	1.6	3	16.7	-	-	4	3.7
101.5	1	1.6	1	5.6	-	-	2	1.9
มก.เชียงใหม่	1	1.6	1	5.6	-	-	2	1.9
105.75	2	3.2	-	-	-	-	2	1.9
102.5	1	1.6	-	-	1	3.7	2	1.9
ขสมท.ลำพูน	-	-	-	-	1	3.7	1	0.9
FM.ฝาง	-	-	-	-	1	3.7	1	0.9
ว.ป.ถ.2	1	1.6	-	-	-	-	1	0.9
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 2 คำตอบ

ภาษาที่เกษตรกรชอบฟังในการฟังวิทยุ

จากตารางที่ 23 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 42.6 ชอบฟังภาษาไทยกลางในขณะที่เกษตรกรร้อยละ 30.6 ชอบฟังภาษาท้องถิ่นในการฟังวิทยุ โดยเกษตรกรในอำเภอสันกำแพงจะชอบฟังวิทยุทั้งภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยกลางในจำนวนใกล้เคียงกัน ในขณะที่อำเภอสันทรายและไชยปราการชอบฟังภาษาไทยกลางมากกว่าภาษาท้องถิ่นประมาณ 2 เท่าตัว ดังนั้นในการส่งเสริมในพื้นที่ที่แตกต่างกันควรเลือกภาษาที่ใช้ตามความเหมาะสม

ตารางที่ 23 ภาษาที่เกษตรกรชอบฟังในการฟังวิทยุ

ภาษา	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ฟังวิทยุ	17	27.0	5	27.8	7	25.9	29	26.9
ภาษาท้องถิ่น	22	34.9	5	27.8	6	22.2	33	30.6
ภาษาไทยกลาง	24	38.1	8	44.4	14	51.9	46	42.6
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

20. พฤติกรรมการรับสื่อโทรทัศน์ของเกษตรกร

จากตารางที่ 24 แสดงผลการวิเคราะห์การได้รับสื่อโทรทัศน์ของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรร้อยละ 3.7 เท่านั้นที่ไม่ได้รับสื่อโทรทัศน์ในรอบ 1 เดือน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 84.3 ได้รับสื่อโทรทัศน์ 21-30 ครั้งต่อเดือน โดยมีจำนวนครั้งเฉลี่ยเท่ากับ 26.12 ครั้งต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบแต่ละอำเภอพบว่าอำเภอไชยปราการมีผู้ที่ไม่ได้รับสื่อโทรทัศน์มากกว่าอีก 2 อำเภอคือมีร้อยละ 7.4 โดยค่าเฉลี่ยของการได้รับสื่อโทรทัศน์ของอำเภอสันทรายสูงที่สุดเท่ากับ 27.22 ครั้งต่อเดือน รองลงมาคืออำเภอสันกำแพงเท่ากับ 26.10 ครั้งต่อเดือนและอำเภอไชยปราการเท่ากับ 25.56 ครั้งต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าจำนวนครั้งของการได้รับสื่อโทรทัศน์ใกล้เคียงกันทุกอำเภอ โดยส่วนมากจะได้รับสื่อโทรทัศน์ใกล้เคียง 30 ครั้งต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าโดยมากแล้วเกษตรกรจะได้รับสื่อโทรทัศน์เป็นประจำเกือบทุกวัน

ตารางที่ 24 พฤติกรรมการรับสื่อโทรทัศน์ของเกษตรกร

การดูโทรทัศน์ (ครั้ง/เดือน)	สันท่าแพง		สันทราย		ไชยปรากการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ดูโทรทัศน์	1	1.6	1	5.6	2	7.4	4	3.7
1-10	7	11.1	1	5.6	3	11.1	11	10.2
11-20	2	3.2	-	-	-	-	2	1.8
21-30	53	84.1	16	88.8	22	81.5	91	84.3
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันท่าแพง	จำนวนเฉลี่ย 26.10 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.25
อำเภอสันทราย	จำนวนเฉลี่ย 27.22 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.26
อำเภอไชยปรากการ	จำนวนเฉลี่ย 25.56 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.74
รวม	จำนวนเฉลี่ย 26.12 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.15

ตารางที่ 25 รายการโทรทัศน์ที่เกษตรกรนิยมดู*

ประเภทรายการ	สันท่าแพง		สันทราย		ไชยปรากการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข่าวทั่วไป	46	73.0	17	94.4	23	85.2	86	79.6
ข่าวเกษตร	34	54.0	1	5.6	20	74.1	55	50.9
ละคร	17	27.0	6	33.3	5	18.5	28	25.9
รายการเพลง	7	11.1	-	-	1	3.7	8	7.4
เกมโชว์	4	6.3	-	-	-	-	4	3.7
รายการมวย	1	1.6	-	-	-	-	1	0.9

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 2 คำตอบ

รายการโทรทัศน์ที่เกษตรกรนิยมดู

จากตารางที่ 25 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 79.6 นิยมดูรายการข่าวทั่วไปในขณะที่ร้อยละ 50.9 นิยมดูข่าวการเกษตร นอกจากนี้ร้อยละ 25.9 นิยมดูละคร รองลงมาคือ รายการเพลง เกมโชว์ และรายการมวยตามลำดับ โดยที่เกษตรกรอำเภอสันทรายและไชยปราการไม่นิยมดูรายการเกมโชว์และรายการมวย

เวลาที่เกษตรกรนิยมดูโทรทัศน์

จากตารางที่ 26 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 84.3 นิยมดูโทรทัศน์ในช่วงเวลากลางคืน ส่วนเวลาอื่น ๆ นั้นมีจำนวนเกษตรกรนิยมดูไม่แตกต่างกันมากนักเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำงานอยู่ในฟาร์มในช่วงเวลากลางวัน จึงมีโอกาสดูโทรทัศน์ในช่วงเวลากลางคืนมากกว่าเวลาอื่น ๆ ดังนั้นในการรณรงค์ให้ความรู้ต่าง ๆ แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมโดยสื่อโทรทัศน์ควรเลือกช่วงเวลากลางคืนจึงจะเหมาะสมที่สุด

ตารางที่ 26 เวลาที่เกษตรกรนิยมดูโทรทัศน์*

เวลาที่เกษตรกรดูโทรทัศน์	สินค้าแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เช้า-สาย	7	11.1	-	-	1	3.7	8	7.4
กลางวัน-บ่าย	12	19.0	-	-	3	11.1	15	13.9
เย็น	7	11.1	-	-	3	11.1	10	9.3
กลางคืน	49	77.8	17	94.4	25	92.6	91	84.3

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ทุกคำตอบ

สถานีโทรทัศน์ที่เกษตรกรนิยมดู

เกษตรกรร้อยละ 72.2 นิยมดูโทรทัศน์ช่อง 7 รองลงมาร้อยละ 38.0 คือช่อง 3 และช่อง 9 ร้อยละ 20.4 ตามลำดับ ดังตารางที่ 27 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่าเกษตรกรอำเภอสันทรายไม่มีผู้ชมโทรทัศน์ช่อง 11 ในขณะที่อำเภอไชยปราการไม่มีผู้ชมโทรทัศน์ช่อง 5 จากการสอบถามพบว่าเกษตรกรจะเปลี่ยนช่องตามรายการที่ต้องการรับชม โดยจะไม่ยึดติดกับช่องใดช่องหนึ่ง นอกจากรายการข่าวที่เกษตรกรมักจะดูข่าวทางสถานีช่องเดิมตลอด

ตารางที่ 27 สถานีโทรทัศน์ที่เกษตรกรนิยมดู*

สถานีโทรทัศน์	สินค้าแพง		สินทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ช่อง 3	26	41.3	5	27.8	10	37.0	41	38.0
ช่อง 5	8	12.7	1	5.6	-	-	9	8.3
ช่อง 7	50	79.4	10	55.6	18	66.7	78	72.2
ช่อง 9	8	12.7	3	16.7	11	40.7	22	20.4
ช่อง 11	6	9.5	-	-	6	22.2	12	11.1
ช่อง ITV	14	22.2	5	27.8	2	7.4	21	19.4

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 2 คำตอบ

21. พฤติกรรมการรับสื่อหนังสือพิมพ์ของเกษตรกร

จากผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 28 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 31.5 ไม่ได้รับสื่อหนังสือพิมพ์ในรอบ 3 เดือน โดยมีค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งของการได้รับสื่อหนังสือพิมพ์ของเกษตรกรเท่ากับ 27.98 ครั้งในรอบ 3 เดือนหรือได้รับเพียง 1 ใน 3 เท่านั้น และค่าเฉลี่ยของการได้รับสื่อหนังสือพิมพ์ของเกษตรกรอำเภอไชยปราการมีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 35.26 ครั้งต่อ 3 เดือน รองลงมาคืออำเภอสินทรายเท่ากับ 26.38 ครั้งและอำเภอสินทรายเท่ากับ 22.67 ครั้งในรอบ 3 เดือน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนมากไม่ค่อยนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ ทำให้เกิดปัญหาในการอ่านหนังสือพิมพ์ ดังนั้นควรพิจารณาในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมทางสื่อหนังสือพิมพ์ เพราะเกษตรกรอาจไม่ได้รับข่าวสารนั้น ๆ อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 28 พฤติกรรมการรับสื่อหนังสือพิมพ์ของเกษตรกร

การอ่าน หนังสือพิมพ์ (ครั้ง/ 3 เดือน)	สำนักพิมพ์		สันทรา		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่อ่าน	21	33.3	8	44.4	5	18.6	34	31.5
หนังสือพิมพ์								
1-30	25	39.7	5	27.8	14	51.8	44	40.7
31-60	3	4.7	2	11.1	-	-	5	4.6
61-90	14	22.3	3	16.7	8	29.6	25	23.2
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสำนักพิมพ์	จำนวนเฉลี่ย 26.38 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 36.13
อำเภอสันทรา	จำนวนเฉลี่ย 22.67 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 33.67
อำเภอไชยปราการ	จำนวนเฉลี่ย 35.26 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 37.47
รวม	จำนวนเฉลี่ย 27.98 ครั้ง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 36.0

รายชื่อหนังสือพิมพ์ที่เกษตรกรนิยมอ่าน

เกษตรกรร้อยละ 57.4 นิยมอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ รองลงมาคือหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ร้อยละ 26.9 หนังสือพิมพ์ข่าวสดร้อยละ 7.4 หนังสือพิมพ์มติชนร้อยละ 2.8 และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นร้อยละ 3.7 ดังแสดงในตารางที่ 29 โดยที่เกษตรกรอำเภอสันทราจะอ่านหนังสือพิมพ์เพียง 2 ฉบับเท่านั้นคือไทยรัฐและเดลินิวส์ ซึ่งหนังสือพิมพ์ที่เกษตรกรได้อ่านนี้ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมักไม่ได้เป็นผู้ซื้อหามาเอง แต่มักจะไปอ่านตามสถานที่ต่าง ๆ เช่นที่ศูนย์รับนม ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเลือกหนังสือพิมพ์ที่อ่านเองได้ และไม่ได้อ่านอย่างต่อเนื่องทุกวันเพราะบางครั้งเกษตรกรไม่ได้เป็นผู้นำนมไปส่งที่ศูนย์นมด้วยตนเอง หรือมีเวลาไม่มากพอที่จะอ่านได้ในเวลานั้น ๆ

ตารางที่ 29 รายชื่อหนังสือพิมพ์ที่เกษตรกรนิยมอ่าน*

หนังสือพิมพ์	สำนักพิมพ์		สำนักวิทย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไทยรัฐ	38	60.3	9	50.0	15	55.6	62	57.4
เดลินิวส์	14	22.2	1	5.6	14	51.9	29	26.9
ข่าวสด	6	9.5	-	-	2	7.4	8	7.4
มติชน	1	1.6	-	-	2	7.4	3	2.8
ไทยนิวส์	2	3.2	-	-	2	7.4	4	3.7

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 2 คำตอบ

หัวข้อข่าวต่าง ๆ ที่เกษตรกรนิยมอ่าน

จากตารางที่ 30 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรร้อยละ 59.3 นิยมอ่านข่าวทั่วไป รองลงมาคือข่าวเกษตรร้อยละ 39.8 ข่าวกีฬาร้อยละ 9.3 ข่าวบันเทิงร้อยละ 5.6 และร้อยละ 0.9 ชอบอ่านข่าวการเมือง จะเห็นได้ว่าเกษตรกรถึงร้อยละ 39.8 มีความสนใจในข่าวเกษตร ดังนั้นการนำเสนอหรือส่งเสริมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมทางสื่อหนังสือพิมพ์อาจมีโอกาสนประสบความสำเร็จได้

ตารางที่ 30 หัวข้อข่าวต่าง ๆ ที่เกษตรกรนิยมอ่าน*

หัวข้อข่าว	สำนักพิมพ์		สำนักวิทย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข่าวทั่วไป	34	54.0	10	55.6	20	74.1	64	59.3
ข่าวเกษตร	25	39.7	2	11.1	16	59.3	43	39.8
ข่าวกีฬา	8	12.7	-	-	2	7.4	10	9.3
ข่าวบันเทิง	5	7.9	-	-	1	3.7	6	5.6
ข่าวการเมือง	1	1.6	-	-	-	-	1	0.9

*เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 2 คำตอบ

22. ปริมาณน้ำนมเฉลี่ย

จากการสอบถามเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ.2542 พบว่า ปริมาณน้ำนมเฉลี่ยของทั้ง 3 อำเภอเท่ากับ 11.86 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน โดยปริมาณน้ำนมเฉลี่ยของอำเภอสนทรายมีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 14.10 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน รองลงมาคืออำเภอไชยปราการเท่ากับ 12.34 กิโลกรัมต่อตัวต่อวันและอำเภอสันกำแพงเท่ากับ 11.01 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ดังแสดงในตารางที่ 31 จะเห็นว่าปริมาณนมเฉลี่ยของแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งอาจเกิดจากความสามารถในการผลิตน้ำนมของเกษตรกรแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกัน หรืออาจเกิดจากในช่วงเวลาที่ทำการศึกษานี้โคบางฟาร์มอยู่ในช่วงที่ใกล้ล้มแห้ง จึงทำให้ปริมาณน้ำนมที่ได้ต่ำกว่าปกติ ส่วนปริมาณน้ำนมเฉลี่ยของแต่ละอำเภอที่มีความแตกต่างกันนั้นเมื่อดูตารางประกอบแล้วจะพบว่าอำเภอที่มีค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมสูงเช่นอำเภอสนทราย จะมีเกษตรกรที่ผลิตน้ำนมได้ในปริมาณสูงอยู่มากถึงร้อยละ 55.6 และมีเกษตรกรที่ผลิตน้ำนมได้ในปริมาณต่ำอยู่น้อยเพียงร้อยละ 11.1 ซึ่งต่างจากอำเภอสันกำแพงที่มีเกษตรกรที่ผลิตน้ำนมได้ในปริมาณสูงเพียงร้อยละ 9.5 เท่านั้น ซึ่งปริมาณนมเฉลี่ยที่เกษตรกรผลิตได้นี้ก็คือผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมนั่นเอง จึงจะเห็นได้ว่าเกษตรกรอำเภอสนทรายมีผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนมสูงกว่าอำเภอไชยปราการและอำเภอสันกำแพงตามลำดับ จากข้อมูลทีกล่าวมาทั้งหมดพบว่าตัวแปรที่อาจมีผลต่อผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรคือการได้รับคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม เนื่องจากเกษตรกรอำเภอสนทรายมีการได้รับคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมมากกว่าอีก 2 อำเภอ โดยเฉพาะการปรึกษากับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ซึ่งอาจมีผลต่อผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนมได้ เนื่องจากเพื่อนเกษตรกรด้วยกันมักจะประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันในการเลี้ยงโค อาจมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างได้ผลและมีการถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่กันและกัน ซึ่งอาจเป็นคำปรึกษาที่บุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ นักวิชาการ หรือบุคคลอื่น ๆ ไม่สามารถให้คำปรึกษาได้ดีเท่าเพื่อนเกษตรกร

ตารางที่ 31 ปริมาณน้ำนมเฉลี่ย

ปริมาณนม (กก./ตัว/วัน)	สิ้นกำแพง		สิ้นทราย		ไชยปรากฏ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูงกว่า 13.50 (สูง)	6	9.5	10	55.6	11	40.7	27	25.0
11.50-13.50 (ปานกลาง)	19	30.2	6	33.3	7	25.9	32	29.6
ต่ำกว่า 11.50 (ต่ำ)	38	60.3	2	11.1	9	33.3	49	45.4
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสิ้นกำแพง	ปริมาณนมต่ำสุด 5 กก. ปริมาณนมเฉลี่ย 11.01 กก.	ปริมาณนมสูงสุด 18.75 กก. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.55
อำเภอสิ้นทราย	ปริมาณนมต่ำสุด 10 กก. ปริมาณนมเฉลี่ย 14.10 กก.	ปริมาณนมสูงสุด 18 กก. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.05
อำเภอไชยปรากฏ	ปริมาณนมต่ำสุด 7 กก. ปริมาณนมเฉลี่ย 12.34 กก.	ปริมาณนมสูงสุด 20 กก. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.03
รวม	ปริมาณนมต่ำสุด 5 กก. ปริมาณนมเฉลี่ย 11.86 กก.	ปริมาณนมสูงสุด 20 กก. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.83

23. รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม

จากการวิเคราะห์รายได้จากการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ดังตารางที่ 32 ซึ่งเป็นรายได้สุทธิที่เกษตรกรได้รับจากการประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมต่อเดือน โดยคิดจากรายได้จากการขายผลผลิตต่าง ๆ ที่ได้จากโคนมที่เลี้ยงในฟาร์ม อาทิเช่น น้ำนมดิบ มูลโค และลูกโคตัวผู้ หักลบด้วยรายจ่ายที่สำคัญต่าง ๆ ที่เกษตรกรต้องจ่ายเป็นประจำทุกเดือนในขั้นตอนการผลิต เช่น ค่าอาหารหยาบ ค่าอาหารข้น ค่ายารักษาโรค โดยไม่คิดรายจ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าเสื่อมของโรงเรือนและหน้ดิน พบว่ารายได้เฉลี่ยของเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอเท่ากับ 14,137 บาทต่อเดือน โดยอำเภอสิ้นทรายมีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดคือ 19,545 บาทต่อเดือน รองลงมาคืออำเภอไชยปรากฏ 16,428 บาทต่อ

เดือน และอำเภอสันกำแพง 11,609 บาทต่อเดือน ทั้งนี้รายจ่ายในการเลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ของเกษตรกรคือค่าอาหารข้น ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง เกษตรกรที่มีรายได้สุทธิต่ำมักจะเป็นเกษตรกรที่มีภาระในการเลี้ยงโคทดแทนจำนวนมากเนื่องจากต้องจ่ายค่าอาหารข้นเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นโดยที่โคเหล่านั้นไม่ได้ให้น้ำนม หรือเป็นเกษตรกรที่มีผลผลิตในการเลี้ยงโคนมต่ำ เพราะรายได้สุทธินี้คิดจากรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตซึ่งส่วนใหญ่ก็คือรายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบนั่นเอง ทั้งนี้รายได้สุทธินี้เป็นรายได้ของเกษตรกรในช่วงที่ทำการศึกษ (เดือน มกราคม-มีนาคม 2542) มิใช่เป็นรายได้ตลอดทั้งปีของเกษตรกร

ตารางที่ 32 รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม

รายได้ (บาท)	สันกำแพง		สันทราย		ไชยปราการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000	11	17.5	-	-	1	3.7	12	11.1
5,000-10,000	24	38.1	3	16.7	6	22.2	33	30.6
10,001-15,000	11	17.5	5	27.8	5	18.5	21	19.4
15,001-20,000	9	14.3	3	16.7	7	25.9	19	17.6
20,001-25,000	3	4.8	4	22.2	5	18.5	12	11.1
25,001-30,000	1	1.6	1	5.6	-	-	2	1.9
มากกว่า 30,000	4	6.3	2	11.1	3	11.1	9	8.3
รวม	63	100	18	100	27	100	108	100

อำเภอสันกำแพง	รายได้ต่ำสุด 1,550 บาท รายได้เฉลี่ย 11,609 บาท	รายได้สูงสุด 42,100 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8351.40
อำเภอสันทราย	รายได้ต่ำสุด 6,880 บาท รายได้เฉลี่ย 19,545 บาท	รายได้สูงสุด 52,820 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11945.61
อำเภอไชยปราการ	รายได้ต่ำสุด 3,211 บาท รายได้เฉลี่ย 16,428 บาท	รายได้สูงสุด 39,570 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8943.80
รวม	รายได้ต่ำสุด 1,550 บาท รายได้เฉลี่ย 14,137 บาท	รายได้สูงสุด 52,820 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9619.29

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

1. องค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนม

จากการวิเคราะห์องค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ซึ่งได้สอบถามเป็น 2 หัวข้อที่สำคัญคือเรื่องการให้อาหาร และเรื่องของการจัดการดูแลทั่วไป โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นคำถามแบบเลือกตอบคำตอบที่ถูกต้องจำนวน 10 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบเลือกตอบว่าข้อใดถูกข้อใดผิดจำนวน 10 ข้อ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 33 พบว่าองค์ความรู้ที่เกษตรกรรู้น้อยหรือได้คะแนนต่ำคือเรื่องเกี่ยวกับปริมาณการให้อาหารหยาบที่เหมาะสมแก่โค ทั้งการให้อาหารหยาบสดและอาหารหยาบแห้ง โดยได้คะแนนเฉลี่ยเพียง 0.14 และ 0.16 คะแนนจากคะแนนเต็ม 1.00 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังขาดความรู้เกี่ยวกับการให้อาหารหยาบแก่โคอยู่มาก ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าเกษตรกรจะไม่ทราบว่าควรให้อาหารแก่โคในปริมาณเท่าใดจึงจะเพียงพอแก่ความต้องการ อีกทั้งยังไม่ทราบถึงคุณค่าทางอาหารของอาหารหยาบแต่ละชนิดว่ามีความแตกต่างกัน ผลของปริมาณอาหารที่เกษตรกรให้แก่โคนั้นหากให้ปริมาณน้อยเกินไปจะทำให้โคให้นมไม่เต็มที่ หรือหากให้อาหารปริมาณมากเกินไปก็จะเป็นภาระแก่เกษตรกรที่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยที่โคไม่ได้ให้นมเพิ่มขึ้น ดังนั้นในการส่งเสริมควรเน้นให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการให้อาหารหยาบมากขึ้น เพราะอาหารหยาบเป็นอาหารที่สำคัญสำหรับโคไม่แพ้อาหารข้นและมีส่วนสำคัญต่อการสร้างน้ำนมของโคเช่นกัน นอกจากนี้เรื่องของปริมาณน้ำสะอาดที่โคต้องการในแต่ละวันก็เป็นเรื่องที่เกษตรกรควรได้รับความรู้เพิ่มเติม เพราะได้คะแนนต่ำเพียง 0.42 คะแนนเท่านั้น เกษตรกรจะไม่รู้ว่าโคต้องการน้ำสะอาดปริมาณเท่าใดในแต่ละวัน ซึ่งปริมาณน้ำดื่มที่โคได้รับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการเพิ่มน้ำนม หากโคได้รับน้ำดื่มไม่เพียงพอก็อาจมีผลทำให้โคให้นมปริมาณน้อยได้ ส่วนองค์ความรู้ที่เกษตรกรมีความรู้ในระดับดีคือความรู้ในเรื่องของการผสมพันธุ์โค การเป็นสัตว์ และการควบคุมโรคระบาด จึงไม่จำเป็นต้องส่งเสริมความรู้ในเรื่องเหล่านี้มากนัก อีกทั้งเรื่องเหล่านี้เกษตรกรมักจะได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว ส่วนคะแนนองค์ความรู้ในเรื่องอื่น ๆ นั้นเกษตรกรได้คะแนนไม่ต่างกันนัก คือโดยเฉลี่ยแล้วมีความรู้ในระดับปานกลาง เมื่อรวมคะแนนเฉลี่ยขององค์ความรู้ทั้ง 3 อำเภอเท่ากับ 12.82 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.10 และเมื่อเปรียบเทียบองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของเกษตรกรแต่ละอำเภอพบว่าเกษตรกรอำเภอสันกำแพงจะมีความรู้ต่ำในเรื่องเกี่ยวกับการทำฟางปรุงแต่งทั้งในเรื่องของประโยชน์และวิธีการทำฟางปรุงแต่ง ซึ่งต่าง

ตารางที่ 33 องค์ความรู้ของเกษตรกร

องค์ความรู้	เกษตรกรที่มีความรู้ถูกต้อง										
	ต้นกล้าแพง					ไผ่ปราการ					รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	
1)อายุที่เหมาะสมในการผสมโคสาวครั้งแรก	51(81.0)	0.81	15(83.3)	0.83	27(100)	1.00	93(86.1)	0.86			
2)การหยุดรีดนมแม่โคก่อนคลอด	49(77.8)	0.78	15(83.3)	0.83	22(81.5)	0.81	86(79.6)	0.80			
3)ระยะเวลาในการเป็นสัตว์ของโค	31(49.2)	0.49	15(83.3)	0.83	21(77.8)	0.78	67(62.0)	0.62			
4)ปริมาณการให้อาหารหยาบสดที่เหมาะสม	11(17.5)	0.17	5(27.8)	0.28	-	0	16(14.8)	0.14			
5)ปริมาณการให้อาหารหยาบแห้งที่เหมาะสม	11(17.5)	0.17	4(22.2)	0.22	2(7.4)	0.07	17(15.7)	0.16			
6)ปริมาณการให้อาหารข้นที่เหมาะสม	34(54.0)	0.54	6(33.3)	0.33	18(66.7)	0.67	58(53.7)	0.54			
7)ระยะเวลาในการทำฟางปรุงแต่ง	38(60.3)	0.60	15(83.3)	0.83	24(88.9)	0.89	77(71.3)	0.71			
8)ส่วนผสมในการทำฟางปรุงแต่ง	27(42.9)	0.43	10(55.6)	0.56	20(74.1)	0.74	57(52.8)	0.53			
9)การฉีดวัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย	36(57.1)	0.57	11(61.1)	0.61	18(66.7)	0.67	65(60.2)	0.60			
10)การถ่ายพยาธิโค	28(44.4)	0.44	16(88.9)	0.89	16(59.3)	0.60	60(55.6)	0.56			

* จากคะแนนเต็มข้อละ 1 คะแนน

หมายเหตุ คำตอบขององค์ความรู้

ข้อ 1. 18 เดือน / ข้อ 2. 60 วัน / ข้อ 3. 18-24 ชั่วโมง / ข้อ 4. 20 กิโลกรัม / ข้อ 5. 6 กิโลกรัม / ข้อ 6. 6 กิโลกรัม / ข้อ 7. 21 วัน /

ข้อ 8. ฟาง 100 ส่วน ต่อ น้ำ 100 ส่วน ต่อ ยูเรีย 6 ส่วน / ข้อ 9. ทุก 6 เดือน / ข้อ 10. ทุก 6 เดือน

ตารางที่ 33 องค์ความรู้ของเกษตรกร (ต่อ)

องค์ความรู้	เกษตรกรที่มีความรู้ถูกต้อง										
	สิ้นกำไร					สูญปรการ					รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย*	
11)การกักโรคก่อนนำเข้ามารวมในฝูง	13(20.6)	0.21	4(22.2)	0.22	11(40.7)	0.41	28(25.9)	0.26			
12)การแบ่งประเภทของอาหารโค	56(88.9)	0.89	18(100)	1.00	27(100)	1.00	101(93.5)	0.93			
13)จำนวนแม่พันธุ์ที่เหมาะสมต่อจำนวนโค	35(55.6)	0.56	15(83.3)	0.83	13(48.1)	0.48	63(58.3)	0.58			
14)การให้อาหารชั้นเมื่ออายุมีคุณภาพต่ำ	58(92.1)	0.92	16(88.9)	0.89	26(96.3)	0.96	100(92.6)	0.92			
15)จำนวนโปรตีนในอาหารชั้น	60(95.2)	0.95	17(94.4)	0.94	25(92.6)	0.92	102(94.4)	0.94			
16)คุณค่าอาหารของฟางปรุงแต่ง	44(69.8)	0.70	17(94.4)	0.94	25(92.6)	0.92	86(79.6)	0.80			
17)ปริมาณน้ำสะอาดที่โคต้องการ	23(36.5)	0.37	9(50.0)	0.50	14(51.9)	0.52	46(42.6)	0.42			
18)การผสมโคหลังคลอด	58(92.1)	0.92	18(100)	1.00	27(100)	1.00	103(95.4)	0.95			
19)การให้อาหารชั้นแก่แม่โคใกล้คลอด	30(47.6)	0.48	5(27.8)	0.28	21(77.8)	0.78	56(51.9)	0.52			
20)การแยกโคเมื่อเป็นโรคระบาด	61(96.8)	0.97	18(100)	1.00	26(96.3)	0.96	105(97.2)	0.97			
คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)**	11.95(59.75)		13.83(69.15)		14.18(70.90)		12.82(64.10)				

* จากคะแนนเต็มข้อละ 1 คะแนน ** จากคะแนนเต็มทั้งหมด 20 คะแนน

หมายเหตุ ค่าตอบขององค์ความรู้

ข้อ 11. 1 เดือน / ข้อ 12. อาหารหยาบและอาหารชั้น / ข้อ 13. 1ไร่ต่อโค 1 ตัว / ข้อ 14. ให้อาหารชั้นเพิ่มขึ้น / ข้อ 15. 16 เปดรีซินต์ /

ข้อ 16. สูงกว่าฟางธรรมชาติ / ข้อ 17. มากกว่า 20 ลิตร / ข้อ 18. ผสมเมื่อเป็นสัดครั้งที่ 2 ขึ้นไป / ข้อ 19. ให้เพิ่มขึ้น / ข้อ 20. แยกทันทีเมื่อพบ

จากฉีก 2 อำเภอ เนื่องจากเกษตรกรในอำเภอสันกำแพงไม่นิยมทำฟางปรุงแต่งเพื่อเป็นอาหารแก่โคในหน้าแล้ง ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วฟางปรุงแต่งเป็นอาหารหยาบที่มีประโยชน์สามารถทดแทนหญ้าสดได้ดีกว่าฟางธรรมดาหรือฟางรดกาณน้ำตาล ฉีกทั้งยังมีความน่ากินสูงกว่าทำให้โคกินอาหารได้มากขึ้น หากเกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องนี้ก็จะ เป็นผลดีสำหรับเกษตรกรต่อไปในอนาคตเพราะแปลงหญ้าอาหารสัตว์มีแนวโน้มจะลดปริมาณลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดเกษตรกรอาจต้องหันมาพึ่งอาหารหยาบชนิดอื่นทดแทนหญ้าสดตลอดปีก็เป็นได้ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยองค์ความรู้ทั้งหมดของแต่ละอำเภอพบว่าเกษตรกรอำเภอไชยปราการมีคะแนนรวมสูงที่สุดเท่ากับ 14.18 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 70.90 รองลงมาคืออำเภอสันทรายมีคะแนนเท่ากับ 13.83 คะแนนและอำเภอสันกำแพงมีคะแนนเท่ากับ 11.95 คะแนน

และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยขององค์ความรู้ของทั้ง 3 อำเภอด้วย F-test แล้ว พบว่ามีค่าเท่ากับ 12.37 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือคะแนนเฉลี่ยขององค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 2 อำเภอ ดังตารางที่ 34 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญความแตกต่างดังกล่าวเป็นรายคู่ปรากฏผลดังตารางที่ 35

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอ

อำเภอ	จำนวน	คะแนนเฉลี่ย องค์ความรู้	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	P
สันกำแพง	63	11.95	2.46		
สันทราย	18	13.83	1.29	12.37**	0.000
ไชยปราการ	27	14.18	1.84		
รวม	108	12.82	2.39		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 35 เมื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกแต่ละอำเภอจะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2 คู่ คือเกษตรกรอำเภอสันกำแพง จะมีค่าเฉลี่ยขององค์ความรู้แตกต่างกับอำเภอสันทรายและอำเภอไชยปราการ ส่วนเกษตรกรอำเภอสันทรายและอำเภอไชยปราการจะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนองค์ความรู้ไม่แตกต่างกันโดยจะมีความรู้สูงกว่าอำเภอสันกำแพง ดังนั้นในการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรควรเน้นการส่งเสริมในอำเภอสันกำแพงให้มากกว่าอีก 2 อำเภอและหารูปแบบในการส่งเสริมความรู้ที่ทำให้เกษตรกรสามารถจดจำและนำไปใช้ได้โดยง่าย

ตารางที่ 35 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอเป็นรายคู่

อำเภอ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	คะแนนเฉลี่ยองค์ความรู้	สันกำแพง (n=63)	สันทราย (n=18)	ไชยปราการ (n=27)
			11.95	13.83	14.18
สันกำแพง	2.46	11.95	-	-1.88*	-2.23*
สันทราย	1.29	13.83		-	-0.35
ไชยปราการ	1.84	14.18			-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2. ทักษะคติในการเลี้ยงโคนม

จากการวิเคราะห์ทัศนคติในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรโดยแบ่งคำถามเป็น 2 ส่วนคือ ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมและทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพการเลี้ยงโคนม ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 36 พบว่าเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติในระดับต่ำในหัวข้อเกี่ยวกับพันธุ์โคกับการให้นม คือได้คะแนนเฉลี่ยเพียง 1.27 คะแนนจากคะแนนเต็ม 3 คะแนน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติว่าในการเลี้ยงโคนมนั้นต้องเลี้ยงโคพันธุ์ดีเท่านั้นจึงจะสามารถให้น้ำนมปริมาณสูงสุด โดยที่ไม่ได้คำนึงว่าในการเลี้ยงโคนนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วยนอกจากเรื่องของพันธุ์โคที่เลี้ยง เกษตรกรจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและให้อาหารที่ดีมีประโยชน์แก่โคร่วมด้วยจึงจะทำให้โคให้นมสูงสุด ดังนั้นจึงควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงทัศนคติในข้อนี้ของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรหันมาสนใจการดูแลและการให้อาหารโคอย่างถูกต้องมากขึ้น และในเรื่องของการทำวัคซีนป้องกันโรคก็เป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่เกษตรกรมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมคือได้คะแนนเพียง 1.71 คะแนน โดย

ตารางที่ 36 ทัศนคติของเกษตรกร

ทัศนคติ	เกษตรกรที่ตอบเหมาะสม									
	สนใจบ้าง		สนใจ		ไม่สนใจ		ไม่สนใจเลย		รวม	
	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*
1) ทัศนคติกับปริมาณการให้นม	5(7.9)	1.19	5(27.8)	1.56	1(3.7)	1.26	11(10.2)	1.27		
2) การเลี้ยงโคพันธุ์แท้กับโคพันธุ์ผสม	50(79.4)	2.62	17(94.4)	2.89	17(63.0)	2.30	84(77.8)	2.58		
3) การเสริมแร่ธาตุแก่โค	45(71.4)	2.51	18(100)	3.00	25(92.6)	2.89	88(81.5)	2.68		
4) อัตราการผสมติด	32(50.8)	2.10	14(77.8)	2.56	12(44.4)	2.18	58(53.7)	2.19		
5) การทำวัคซีนป้องกันโรค	12(19.0)	1.62	9(50.0)	2.06	4(14.8)	1.70	25(23.1)	1.71		
6) โรคด้านแม่ลูก	27(42.9)	1.97	8(44.4)	1.89	15(55.6)	2.22	50(46.3)	2.02		
7) การตรวจสุขภาพความผิดปกติของเต้านม	59(93.7)	2.89	18(100)	3.00	26(96.3)	2.92	103(95.4)	2.92		
8) การให้ลูกโคได้กินนมแม่	50(79.4)	2.59	16(88.9)	2.78	21(77.8)	2.56	87(80.6)	2.61		
9) การทำความสะอาดคอกโคและตัวโค	49(77.8)	2.57	14(77.8)	2.56	22(81.5)	2.63	85(78.7)	2.58		
10) การทำให้โคที่มีอยู่เพิ่มปริมาณการให้นม	36(57.1)	2.32	9(50.0)	2.00	18(66.7)	2.56	63(58.3)	2.32		
11) การดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงโคนม	60(95.2)	2.92	18(100)	3.00	27(100)	3.00	105(97.2)	2.95		
12) ความต้องการขยายการเลี้ยงโคนม	56(88.9)	2.79	13(72.2)	2.61	26(96.3)	2.96	95(88.0)	2.80		
13) ความมั่นคงของอาชีพเลี้ยงโคนม	58(92.1)	2.84	17(94.4)	2.94	27(100)	3.00	102(94.4)	2.90		
14) ความต้องการให้ทุนสถานีสืบทอดการเลี้ยงโคนม	55(87.3)	2.82	14(77.8)	2.78	23(85.2)	2.92	92(85.2)	2.82		
15) ความจำเป็นในการทำบันทึกบัญชีฟาร์ม	32(50.8)	2.02	18(100)	3.00	19(70.4)	2.41	69(63.9)	2.28		
คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)**	35.76(79.47)		38.61(85.8)		37.44(83.2)		36.66(81.47)			

* จากคะแนนเต็มมีข้อละ 3 คะแนน ** จากคะแนนเต็มทั้งหมด 45 คะแนน

หมายเหตุ การให้คะแนนทัศนคติในการเลี้ยงโคนมได้จากภาคผนวก ง.

เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติว่าเมื่อโคได้ทำวัคซีนโรคไตแล้วจะมั่นใจได้ว่าโคจะไม่เป็นโรคนั้น ๆ ซึ่งในความเป็นจริงแม้ว่าโคจะได้รับวัคซีนแต่ก็อาจมีข้อผิดพลาดที่ทำให้โคสามารถเป็นโรคนั้น ๆ ได้ และการทำวัคซีนจะต้องทำวัคซีนอย่างสม่ำเสมอมิใช่ว่าทำวัคซีนแล้วจะสามารถป้องกันโรคได้ตลอดไป ซึ่งหากเกษตรกรมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมดังนี้อาจทำให้เกษตรกรไม่ได้ทำวัคซีนแก่โคอย่างสม่ำเสมอและทำให้โคเป็นโรคโดยที่เกษตรกรไม่สามารถป้องกันได้ทัน ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับการตรวจโรคเต้านมอีกเสบอย่างสม่ำเสมอ นั้นเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เหมาะสมแล้ว คือมีทัศนคติว่าควรจะตรวจความผิดปกติของเต้านมและน้ำนมอย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันโรคเต้านมอีกเสบที่จะเกิดขึ้นกับโค แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเพราะหากเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีดังนี้ก็อาจมีแนวโน้มว่าเกษตรกรจะนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมด้วย ซึ่งจะทำให้สามารถป้องกันโรคเต้านมอีกเสบได้ดี ทำให้โคไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพการเลี้ยงโคนมนั้นเกษตรกรส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม โดยเห็นว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง เกษตรกรยังคงมีความต้องการที่จะขยายขนาดของฟาร์มและต้องการให้ลูกหลานประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมต่อไปในอนาคต และเมื่อรวมคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดของทั้ง 3 อำเภอพบว่าเกษตรกรส่วนมากมีทัศนคติที่เหมาะสมในการเลี้ยงโคนม คือได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 36.66 คะแนนจากคะแนนเต็ม 45 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 81.47 โดยเกษตรกรอำเภอสนทรายมีทัศนคติที่เหมาะสมมากที่สุดคือได้คะแนน 38.61 คะแนน รองลงมาคืออำเภอไชยปราการได้คะแนน 37.44 คะแนนและอำเภอสันกำแพงได้คะแนน 35.76 คะแนนตามลำดับ

และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติของทั้ง 3 อำเภอด้วย F-test แล้ว พบว่ามีค่าเท่ากับ 5.46 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือทัศนคติในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 2 อำเภอ ดังตารางที่ 37 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญความแตกต่างดังกล่าวเป็นรายคู่ปรากฏผลดังตารางที่ 38

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอ

อำเภอ	จำนวน	คะแนนเฉลี่ย ทัศนคติ	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	P
สันกำแพง	63	35.76	3.90		
สันทราย	18	38.61	3.07	5.46**	0.006
ไชยปราการ	27	37.44	2.82		
รวม	108	36.66	3.67		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 38 เมื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกแต่ละอำเภอจะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติในการเลี้ยงโคนมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2 คู่ คือเกษตรกรอำเภอสันกำแพงจะมีทัศนคติในการเลี้ยงโคนมแตกต่างกับอำเภอสันทรายและอำเภอไชยปราการ ส่วนเกษตรกรอำเภอสันทรายและอำเภอไชยปราการจะมีทัศนคติในการเลี้ยงโคนมที่ไม่แตกต่างกันโดยจะมีทัศนคติที่เหมาะสมกว่าอำเภอสันกำแพง ซึ่งการมีทัศนคติที่เหมาะสมในการเลี้ยงโคนมนั้นอาจมีผลให้เกษตรกรมีการปฏิบัติที่เหมาะสมกว่าเกษตรกรอำเภอสันกำแพงด้วยจึงทำให้ได้ปริมาณน้ำนมสูงกว่า ทัศนคติบางเรื่องอาจเกิดจากการได้รับความรู้ที่ไม่ถูกต้องทำให้เกษตรกรมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมตามไปด้วย ซึ่งทัศนคติเหล่านี้เป็นสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเกษตรกรได้รับการเปลี่ยนแปลงความรู้เดิมที่มีอยู่

ตารางที่ 38 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอเป็นรายคู่

อำเภอ	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	คะแนนเฉลี่ย ทัศนคติ	สันกำแพง (n=63)	สันทราย (n=18)	ไชยปราการ (n=27)
			35.76	38.61	37.44
สันกำแพง	3.90	35.76	-	-2.85*	-1.68*
สันทราย	3.07	38.61		-	1.17
ไชยปราการ	2.82	37.44			-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. การปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม

จากการวิเคราะห์การปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมโดยแบ่งการปฏิบัติเป็นหัวข้อต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้อาหาร และการจัดการต่าง ๆ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 39 พบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติในการให้อาหารหยาบไม่ดีนักคือได้คะแนนเฉลี่ยเพียง 2.09 คะแนนจากคะแนนเต็ม 3 คะแนน โดยเกษตรกรอำเภอไชยปราการมีการปฏิบัติในการให้อาหารหยาบได้ถูกต้องมากที่สุด รองลงมาคืออำเภอสันทรายและสันกำแพงตามลำดับ จากการสัมภาษณ์พบว่าเกษตรกรส่วนมากให้อาหารหยาบปริมาณน้อยกว่าความต้องการของโคและอาหารหยาบที่ให้นั้นมักมีคุณภาพต่ำ บางฟาร์มให้โคกินแต่ฟางเท่านั้นเพราะหาหญ้าสดให้โคไม่ได้ ทำให้โคได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ และให้ปริมาณน้ำนมต่ำ จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรจัดหาอาหารหยาบที่มีคุณค่าไว้ใช้ยามขาดแคลนหญ้าสด เช่นฟางปรุงแต่งซึ่งมีความน่ากินและมีคุณค่าอาหารมากกว่าฟางธรรมดา ส่วนการปฏิบัติในการให้อาหารข้นจะปฏิบัติได้เหมาะสมกว่าโดยเกษตรกรจะให้อาหารข้นในอัตราส่วน 1 ส่วนต่อปริมาณการให้น้ำนมของแม่โค 2 หรือ 3 ส่วน ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่เหมาะสมในกรณีที่เกษตรกรให้อาหารหยาบที่มีคุณภาพไม่ดีนักเช่นนี้ ในเรื่องของการปฏิบัติด้านอื่นที่เกษตรกรส่วนมากปฏิบัติได้เหมาะสมแล้วเช่น การเสริมแร่ธาตุ พบว่าเกษตรกรส่วนมากมีการเสริมแร่ธาตุให้โคกินตลอดเวลาทั้งโดยวิธีการแขวนแร่ธาตุก้อนไว้ในคอกและการเสริมแร่ธาตุผงพร้อมการให้อาหาร และเกษตรกรมีการดูแลเกี่ยวกับการเป็นโรคเต้านมอักเสบค่อนข้างดี มีเกษตรกรจำนวนน้อยที่มีโคที่เป็นโรคเต้านมอักเสบในฟาร์ม ส่วนในเรื่องของการถ่ายพยาธิและการทำวัคซีนพบว่าเกษตรกรอำเภอไชยปราการจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้องมากกว่าอำเภอสันกำแพงและสันทรายโดยจะมีการทำวัคซีนอย่างสม่ำเสมอและครบถ้วน นอกจากนี้พบว่าเกษตรกรส่วนมากไม่มีการทำบันทึกบัญชีฟาร์ม ซึ่งในหัวข้อนี้พบว่าได้คะแนนเฉลี่ยเพียง 1.61 คะแนนเท่านั้น โดยเกษตรกรอำเภอไชยปราการทำบันทึกบัญชีฟาร์มมากที่สุด รองลงมาคืออำเภอสันกำแพง และพบว่าเกษตรกรอำเภอสันทรายไม่มีผู้ใดเลยที่ทำบันทึกบัญชีฟาร์ม ส่วนคะแนนการปฏิบัติในส่วนที่ผู้วิจัยได้สังเกตการจัดการฟาร์มในเรื่องต่าง ๆ พบว่าเกษตรกรอำเภอสันกำแพงและสันทรายได้คะแนนในส่วนนี้ใกล้เคียงกันโดยจะได้คะแนนค่อนข้างต่ำ เนื่องจากลักษณะโรงเรือนจะเป็นโรงเรือนที่สร้างมาเป็นเวลานานแล้ว การระบายอากาศไม่ค่อยดีนักเพราะเกษตรกรมักจะนำฟางหรือหญ้าแห้งมากองเรียงไว้บนหลังคา และการระบายมูลและของเสียไม่ค่อยดีนักเนื่องจากพื้นที่จำกัดจึงมักจะกองมูลไว้ใกล้ ๆ ฟาร์มนั่นเองทำให้เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรคได้ ซึ่งต่างจากอำเภอไชยปราการซึ่งพื้นที่ฟาร์มจะกว้างขวางกว่า มีการระบายอากาศดีกว่า และมีการแยกมูลโคมาตากไว้ห่างจากฟาร์มทำให้ฟาร์มสะอาดมากกว่า

ตารางที่ 39 การปฏิบัติของเกษตรกร

	เกษตรกรที่ตอบเหมาะสม										
	การปฏิบัติ					ไม่ปฏิบัติตาม					รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	
1)การให้อาหารหยาบ	17(27.0)	1.97	6(33.3)	2.22	8(29.6)	2.30	31(28.7)	2.09	2.09		
2)การให้อาหารข้น	59(93.6)	2.92	16(88.9)	2.89	21(77.8)	2.74	96(88.8)	2.87	2.87		
3)การตรวจสอบสภาพอาหารก่อนให้โค	38(60.3)	2.40	14(77.8)	2.56	20(74.1)	2.63	72(66.7)	2.48	2.48		
4)การเสริมแร่ธาตุ	57(90.5)	2.81	18(100)	3.00	27(100)	3.00	102(94.4)	2.89	2.89		
5)การทำวัคซีน	30(47.6)	1.95	11(61.1)	2.22	10(37.0)	1.74	51(47.2)	1.94	1.94		
6)การถ่ายพยาธิ	21(33.3)	1.67	17(94.4)	2.89	5(18.5)	1.37	43(39.8)	1.80	1.80		
7)การขนานน้ำที่ความสะอาดโคก่อนรีดนม	51(81.0)	2.62	17(94.4)	2.89	24(88.9)	2.78	92(85.2)	2.70	2.70		
8)การทำความสะอาดเต้านมก่อนให้นมหลังรีดนม	17(27.0)	1.54	7(38.9)	1.78	15(55.6)	2.11	39(36.1)	1.72	1.72		
9)การตรวจสอบลักษณะน้ำนมก่อนรีดนม	33(52.4)	2.28	11(61.1)	2.33	15(55.6)	2.52	59(54.6)	2.35	2.35		
10)การดูแลเกี่ยวกับโรคเต้านมอักเสบ	54(85.7)	2.71	15(83.3)	2.67	25(92.6)	2.85	94(87.0)	2.74	2.74		

* จากคะแนนเต็มร้อยละ 3 คะแนน

หมายเหตุ การให้คะแนนการปฏิบัติเป็นการเรียงโคมตามที่ได้จากภาคผนวก ง.

ตารางที่ 39 การปฏิบัติของเกษตรกร (ต่อ)

การปฏิบัติ	เกษตรกรที่ตอบเหมาะสม										
	ส่วนกำแพง					ไชยปราการ					รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย*	
11) การทำความสะอาดคอกในแต่ละวัน	60(95.2)	2.90	18(100)	3.00	27(100)	3.00	105(97.2)	2.92			
12) การทำบันทึกบัญชีฟาร์ม	13(20.6)	1.41	-	1.00	20(74.1)	2.48	33(30.6)	1.61			
13) หลังคาสถาสามารถกันแดดกันฝนได้ดี	17(27.0)	2.10	2(11.1)	1.83	19(70.4)	2.70	38(35.2)	2.20			
14) โรงเรียนตั้งในแนวตะวันออก-ตะวันตก	45(71.4)	2.43	16(88.9)	2.78	19(70.4)	2.41	80(74.1)	2.48			
15) การระบายอากาศของโรงเรียน	14(22.2)	2.06	1(5.6)	2.00	23(85.2)	2.85	38(35.2)	2.25			
16) ความสะอาดของโรงเรียน	11(17.5)	1.94	2(11.1)	1.83	10(37.0)	2.30	23(21.3)	2.01			
17) ความสะอาดของตัวโค	8(12.7)	1.87	1(5.6)	1.67	17(63.0)	2.56	26(24.1)	2.01			
18) ความสะอาดของอุปกรณ์รีดนมและภาชนะ	13(20.6)	2.11	-	1.89	23(85.2)	2.81	36(33.3)	2.25			
19) การระบายมูลและของเสียในฟาร์ม	10(15.9)	1.87	-	1.67	18(66.7)	2.59	28(25.9)	2.02			
คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)**	40.38(70.84)		41.83(73.38)		46.63(81.81)		42.18(74.0)				

* จากคะแนนเต็มข้อละ 3 คะแนน ** จากคะแนนเต็มทั้งหมด 57 คะแนน

หมายเหตุ การให้คะแนนการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมดูได้จากภาคผนวกง.

เมื่อรวมคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติของทั้ง 3 อำเภอพบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติค่อนข้างเหมาะสม คือได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 42.18 จากคะแนนเต็ม 57 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 74.0 โดยเกษตรกรอำเภอไชยปราการมีคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุดเท่ากับ 46.63 คะแนน รองลงมาคืออำเภอสันทรายได้คะแนน 41.83 คะแนน และอำเภอสันกำแพงได้คะแนน 40.38 คะแนน

และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติของทั้ง 3 อำเภอด้วย F-test แล้ว พบว่ามีค่าเท่ากับ 18.64 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอมีความแตกต่างกันอย่างนัย 2 อำเภอ ดังตารางที่ 40 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญความแตกต่างดังกล่าวเป็นรายคู่ปรากฏผลดังตารางที่ 41

ตารางที่ 40 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอ

อำเภอ	จำนวน	คะแนนเฉลี่ย การปฏิบัติ	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	P
สันกำแพง	63	40.38	4.57		
สันทราย	18	41.83	4.02	18.64**	0.000
ไชยปราการ	27	46.63	4.45		
รวม	108	42.18	5.59		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 41 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอเป็นรายคู่

อำเภอ	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	คะแนนเฉลี่ย การปฏิบัติ	สันกำแพง (n=63) 40.38	สันทราย (n=18) 41.83	ไชยปราการ (n=27) 46.63
สันกำแพง	4.57	40.38	-	-1.45	-6.25*
สันทราย	4.02	41.83		-	-4.80*
ไชยปราการ	4.45	46.63			-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 41 เมื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกแต่ละอำเภอจะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2 คู่ คือเกษตรกรอำเภอไชยปราการ จะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมแตกต่างกับอำเภอสันกำแพงและอำเภอสันทราย ส่วนเกษตรกรอำเภอสันกำแพงและอำเภอสันทรายจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่ไม่แตกต่างกัน โดยอำเภอไชยปราการมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมเหมาะสมที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมอำเภอไชยปราการนั้นเป็นเกษตรกรรายใหม่ที่เพิ่งเริ่มเลี้ยงโคนม เมื่อได้รับคำแนะนำต่าง ๆ ในการเลี้ยงโคนมแล้วก็นำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้องมากกว่าอีก 2 อำเภอซึ่งเลี้ยงโคนมมานานแล้วและอาจมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องมานานแล้ว ยกตัวอย่างเช่นในเรื่องของโรงเรือนที่อาจจะสร้างผิดแบบมาเป็นเวลานานแล้วและเกษตรกรก็ไม่ได้แก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งการที่จะช่วยให้เกษตรกรปฏิบัติได้อย่างถูกต้องอาจต้องให้เกษตรกรได้รับความรู้ที่ถูกต้องเสียก่อนจึงจะปฏิบัติได้ถูกต้องด้วย

4. ผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม

ผลการวิเคราะห์ถึงผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมซึ่งวัดโดยปริมาณน้ำนมเฉลี่ยที่เกษตรกรสามารถผลิตได้ในปริมาณ กิโลกรัม/ตัว/วัน ซึ่งแบ่งเป็นผลผลิตภาพ 3 ระดับ คือระดับสูงสามารถผลิตน้ำนมได้ สูงกว่า 13.50 กิโลกรัม/ตัว/วัน ได้แก่อำเภอสันทรายซึ่งมีปริมาณน้ำนมเฉลี่ยเท่ากับ 14.10 กิโลกรัม/ตัว/วัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.05 ระดับปานกลางสามารถผลิตน้ำนมได้ 11.50-13.50 กิโลกรัม/ตัว/วัน ได้แก่อำเภอไชยปราการซึ่งมีปริมาณน้ำนมเฉลี่ยเท่ากับ 12.34 กิโลกรัม/ตัว/วัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.03 และระดับต่ำสามารถผลิตน้ำนมได้ต่ำกว่า 11.50 กิโลกรัม/ตัว/วัน ได้แก่อำเภอสันกำแพงซึ่งมีปริมาณน้ำนมเฉลี่ยเท่ากับ 11.01 กิโลกรัม/ตัว/วัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.55 และผลผลิตภาพโดยรวมของทั้ง 3 อำเภออยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปริมาณน้ำนมเฉลี่ยเท่ากับ 11.86 กิโลกรัม/ตัว/วัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.83 และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลผลิตภาพของเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอ ได้ค่า $F = 10.48$ ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 นั่นคือผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 2 อำเภอ ดังตารางที่ 42 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญความแตกต่างดังกล่าวเป็นรายคู่ ดังตารางที่ 43 จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมมีความแตกต่างกันทั้ง 3 คู่ คือเกษตรกรทั้ง 3 อำเภอมีผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมแตกต่างกัน

ตารางที่ 42 เปรียบเทียบผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอ

อำเภอ	จำนวน	ผลผลิตภาพ	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	P
สันกำแพง	63	11.01	2.55		
สันทราย	18	14.10	2.05	10.48**	0.000
ไชยปราการ	27	12.34	3.03		
รวม	108	11.86	2.83		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 43 เปรียบเทียบผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมของแต่ละอำเภอเป็นรายคู่

อำเภอ	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ผลผลิตภาพ	สันกำแพง (n=63) 11.01	สันทราย (n=18) 14.10	ไชยปราการ (n=27) 12.34
สันกำแพง	2.55	11.01	-	-3.09*	-1.33*
สันทราย	2.05	14.10		-	-1.76*
ไชยปราการ	3.03	12.34			-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับองค์ความรู้ทัศนคติ การปฏิบัติ และผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 8 ตัว กับองค์ความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติ และผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม โดยใช้ t-test และ Pearson Product Moment Correlation พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมพบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมคือขนาดฟาร์ม ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในทางลบกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมคือประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม โดยมีความสัมพันธ์ดังตารางที่ 44

ตารางที่ 44 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนม

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
อายุ	0.069
ระดับการศึกษา	0.106
ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม	-0.191*
ขนาดฟาร์ม	0.246*
รายได้	0.138
การได้รับการฝึกอบรม	0.102
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	0.066
การปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	0.071

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้คือ

1. ประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคนมกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.191 หมายความว่า ประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคนมมีความสัมพันธ์แบบผกผัน (ในทางลบ) ในระดับน้อยกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนม นั่นคือผู้ที่มีประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคนมน้อยกว่าจะมีองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมมากกว่าผู้ที่เลี้ยงโคนมมานานกว่า

2. ขนาดฟาร์มกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.246 หมายความว่าขนาดฟาร์มมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยกับองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มใหญ่กว่าจะมีความรู้ในการเลี้ยงโคนมมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มเล็กกว่า

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับทัศนคติในการเลี้ยงโคนม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับทัศนคติในการเลี้ยงโคนมพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการเลี้ยงโคนมคือ ระดับการศึกษาและการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม โดยมีความสัมพันธ์ดังตารางที่ 45

ตารางที่ 45 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับทัศนคติในการเลี้ยงโคนม

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
อายุ	-0.159
ระดับการศึกษา	0.221*
ประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคนม	-0.172
ขนาดฟาร์ม	0.114
รายได้	0.021
การได้รับการฝึกอบรม	0.140
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	0.113
การปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	0.213*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้คือ

1. ระดับการศึกษากับทัศนคติในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.221 หมายความว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยกับทัศนคติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีทัศนคติในการเลี้ยงโคนมดีกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

2. การปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมกับทัศนคติในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.213 หมายความว่าการศึกษาหรือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยกับทัศนคติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่ได้รับการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมมากกว่าจะมีทัศนคติในการเลี้ยงโคนมดีกว่าเกษตรกรที่ได้รับการปรึกษาหารือน้อยกว่า

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมพบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมคือ อายุ ขนาดฟาร์ม รายได้ และการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในทางลบกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมคือประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม โดยมีความสัมพันธ์ดังตารางที่ 46

โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้คือ

1. อายุกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.233 หมายความว่า อายุมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีอายุมากกว่าจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้องกว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า

2. ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.249 หมายความว่าประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมมีความสัมพันธ์แบบผกผัน (ในทางลบ) ในระดับน้อยกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมน้อยกว่าจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์มากกว่า

3. ขนาดฟาร์มกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.221 หมายความว่าขนาดฟาร์มมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม

นั่นคือเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มใหญ่กว่าจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มเล็กกว่า

4. รายได้กับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.236 หมายความว่ารายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่าจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่า

5. การได้รับการฝึกอบรมกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.329 หมายความว่า การได้รับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมมากกว่าจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมน้อยกว่า

ตารางที่ 46 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
อายุ	0.233*
ระดับการศึกษา	-0.173
ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม	-0.249**
ขนาดฟาร์ม	0.221*
รายได้	0.236*
การได้รับการฝึกอบรม	0.329**
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	0.187
การปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	-0.081

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมพบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมคือขนาดฟาร์มและรายได้ โดยมีความสัมพันธ์ดังตารางที่ 47

ตารางที่ 47 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
อายุ	0.016
ระดับการศึกษา	-0.008
ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม	-0.139
ขนาดฟาร์ม	0.026*
รายได้	0.535**
การได้รับการฝึกอบรม	0.000
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	0.004
การปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	0.055

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้คือ

1. ขนาดฟาร์มกับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.026 หมายความว่า ขนาดฟาร์มมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยมากกับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มใหญ่กว่าจะมีผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมสูงกว่าเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มเล็กกว่า

2. รายได้กับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.535 หมายความว่า รายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลางกับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่าจะมีผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมสูงกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า

5. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ ทักษะคิด การปฏิบัติ และผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ ทักษะคิด การปฏิบัติ และผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนม พบว่าแต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันดังตารางที่ 48 คือ

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้คือทักษะคิดและการปฏิบัติ
2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับทักษะคิดคือองค์ความรู้และการปฏิบัติ
3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติคือองค์ความรู้ ทักษะคิด และผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนม
4. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนมคือการปฏิบัติ

ตารางที่ 48 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ ทักษะคิด การปฏิบัติ และผลผลิตภาพการเลี้ยงโคนม

สัมพันธ์ สหสัมพันธ์	องค์ความรู้	ทักษะคิด	การปฏิบัติ	ผลผลิตภาพ
องค์ความรู้	-	0.329**	0.487**	0.157
ทักษะคิด		-	0.225*	0.029
การปฏิบัติ			-	0.202*
ผลผลิตภาพ				-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ มีดังนี้คือ

1. องค์ความรู้กับทักษะคิดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.329 หมายความว่าองค์ความรู้มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลางกับทักษะคิดในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมมากกว่าจะมีทักษะคิดที่เหมาะสมในการเลี้ยงโคนมมากกว่าเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมน้อยกว่า

2. องค์ความรู้กับการปฏิบัติมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.487 หมายความว่าองค์ความรู้มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมมากกว่าจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่เหมาะสมมากกว่าเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ในการเลี้ยงโคนมน้อยกว่า

3. ทศนคติกับการปฏิบัติมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.225 หมายความว่า ทศนคติมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีทศนคติที่เหมาะสมมากกว่าจะมีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่เหมาะสมมากกว่าเกษตรกรที่มีทศนคติที่เหมาะสมน้อยกว่า

4. การปฏิบัติกับผลผลิตภาพมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.202 หมายความว่า การปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยกับผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่เหมาะสมมากกว่าจะมีผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมสูงกว่าเกษตรกรที่มีการปฏิบัติที่เหมาะสมน้อยกว่า

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ ทศนคติและการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กันในทางบวก นั่นคือเกษตรกรที่มีองค์ความรู้สูงกว่า จะมีทศนคติและการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมที่เหมาะสมกว่า เกษตรกรที่มีองค์ความรู้ต่ำกว่า ส่วนผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมนั้นมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม นั่นคือเกษตรกรที่มีการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมมากกว่าจะมีผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมสูงกว่าเกษตรกรที่มีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ซึ่งการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมมีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้และทศนคติดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้และการเปลี่ยนแปลงทศนคติที่ไม่เหมาะสมบางประการของเกษตรกรอาจมีผลทำให้เกษตรกรมีการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้น และสามารถเพิ่มผลผลิตภาพในการเลี้ยงโคนมได้ในที่สุด

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกรพบในการเลี้ยงโคนม

ตารางที่ 49 ปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกรพบในการเลี้ยงโคนม*

ปัญหา	สิ้นกำแพง		สิ้นทราย		ไชยปรากการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.อาหารขึ้นราคาแพง	40	63.5	1	5.6	20	74.1	61	56.5
2.ขาดแคลนเงินทุน	24	38.1	1	5.6	20	74.1	45	41.7
3.อัตราการผสมติดต่ำ	29	46.0	10	55.6	2	7.4	41	38.0
4.ขาดแคลนแปลงหญ้า	30	47.6	4	22.2	5	18.5	39	36.1
5.ราคาน้ำนมดิบต่ำ	17	27.0	4	22.2	13	48.1	34	31.5
6.โคให้นมต่ำ	14	22.2	1	5.6	8	29.6	23	21.3
7.ขาดแคลนพื้นที่เลี้ยงโค	6	9.5	-	-	7	25.9	13	12.0
8.โคเป็นโรคเรื้อรัง รักษาไม่หาย	7	11.1	3	16.7	1	3.7	11	10.2
9.ขาดแคลน เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	5	7.9	1	5.6	2	7.4	8	7.4
10.ขาดแคลนแหล่งน้ำใช้	2	3.2	-	-	1	3.7	3	2.8
11.การจำหน่ายน้ำนมดิบ	-	-	2	11.1	1	3.7	3	2.8

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 3 คำตอบ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาที่เกษตรกรพบในการเลี้ยงโคนมดังตารางที่ 49 พบว่าปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดคือ ปัญหาอาหารขึ้นราคาแพง พบมากถึงร้อยละ 56.5 รองลงมาคือปัญหาการขาดแคลนเงินทุน พบร้อยละ 41.7 โดยพบมากที่สุดที่อำเภอไชยปรากการถึงร้อยละ 74.1 และจากการสัมภาษณ์พบว่าเกษตรกรในอำเภอไชยปรากการส่วนมากมีการกู้เงินมาลงทุนในการเลี้ยงโคนม และมีความต้องการที่จะขยายขนาดของฟาร์มโคนมให้ใหญ่ขึ้น แต่ไม่สามารถหาแหล่งเงินกู้เพิ่มขึ้นได้จึงต้องใช้เวลาานกว่าจะขยายขนาดฟาร์มของตนให้มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ ในขณะที่

อำเภอสนทรายมีเพียงร้อยละ 5.6 เท่านั้นที่ขาดแคลนเงินทุน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรอำเภอสนทรายส่วนมากไม่ต้องการขยายขนาดของฟาร์ม อาจเนื่องจากมีปัญหาในการขาดแคลนที่ดินร่วมด้วยทำให้เกษตรกรพอใจในขนาดฟาร์มเดิมที่มีอยู่แล้ว ปัญหาที่พบรองลงมาคือปัญหาอัตราการผลผลิตต่ำ โดยจะพบมากที่อำเภอสนกำแพงและสนทราย ในขณะที่อำเภอไชยปราการไม่พบปัญหาอัตราการผลผลิตต่ำ ปัญหาการผลผลิตที่เกิดขึ้นนี้อาจเกิดจากโคที่เลี้ยงมีปัญหาหรือเกษตรกรจับสัตว์ไม่ถูกเวลาทำให้อัตราการผลผลิตต่ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรตรวจสอบสาเหตุเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป นอกจากนี้ปัญหาเรื่องอื่น ๆ พบไม่แตกต่างกันมากนัก เมื่อมองโดยรวมแล้วพบว่าแต่ละอำเภอจะประสบปัญหาใหญ่ ๆ แตกต่างกันไป ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้แก่เกษตรกรจึงควรเลือกแก้ไขปัญหาที่เกษตรกรในอำเภอนั้น ๆ พบมากที่สุด

ความต้องการได้รับความช่วยเหลือในการเลี้ยงโคนมในด้านต่าง ๆ

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม ดังแสดงในตารางที่ 50 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 56.5 ต้องการให้ราคาน้ำนมดิบสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และร้อยละ 49.1 ต้องการให้ราคาอาหารชั้นต่ำลง แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรต้องการมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพราะอาหารชั้นกับราคาน้ำนมดิบเป็นตัวแปรที่จะบ่งบอกถึงรายได้ของเกษตรกร และมีเกษตรกรที่ต้องการได้พันธุ์โคที่ให้น้ำนมสูงขึ้นกว่าเดิมร้อยละ 34.3 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังไม่พึงพอใจในปริมาณการให้นมของโคที่เลี้ยงอยู่ และร้อยละ 25.9 ต้องการพื้นที่สำหรับปลูกแปลงหญ้า นอกจากนี้ร้อยละ 22.2 ต้องการได้รับการอุดหนุนด้านยารักษาโรค และมีเกษตรกรส่วนน้อยเพียงร้อยละ 0.9 ที่ต้องการพันธุ์โคที่มีความต้านทานโรค ต้องการได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของการจำหน่ายน้ำนมดิบ และต้องการการฝึกอบรมการเป็นสัตวแพทย์เบื้องต้น เมื่อเปรียบเทียบความต้องการของเกษตรกรแต่ละอำเภอพบว่ามีความต้องการไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากอำเภอสนทรายที่ไม่ผู้ที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมแต่ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่อำเภอไชยปราการไม่มีผู้ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือให้อัตราการผลผลิตสูงขึ้นทั้งนี้เนื่องจากอำเภอไชยปราการไม่ค่อยประสบปัญหาเรื่องการผลผลิตนั่นเอง และมีเพียงเกษตรกรอำเภอสนกำแพงเท่านั้นที่ต้องการได้รับข่าวสารใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม ดังนั้นในการเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรในเรื่องต่าง ๆ นั้นต้องคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรด้วยเพราะเกษตรกรในแต่ละอำเภอก็มีความต้องการที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 50 ความต้องการได้รับความช่วยเหลือในการเลี้ยงโคนมในด้านต่าง ๆ*

ความต้องการ	สิ้นกำแพง		สิ้นทราย		ไชยปรากฏ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ราคาน้ำนมดิบสูงขึ้น	39	61.9	5	27.8	17	63.0	61	56.5
2.อาหารชั้นราคาต่ำลง	31	49.2	4	22.2	18	66.7	53	49.1
3.พันธุ์โคที่ให้น้ำนมสูงกว่าเดิม	27	42.9	2	11.1	8	29.6	37	34.3
4.พื้นที่สำหรับปลูกแปลงหญ้า	16	25.4	1	5.6	11	40.7	28	25.9
5.ได้รับการอุดหนุนด้านยารักษาโรค	15	23.8	2	11.1	7	25.9	24	22.2
6.อาหารชั้นมีคุณภาพดีขึ้น	12	19.0	2	11.1	6	22.2	20	18.5
7.มีจำนวนเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เพิ่มขึ้น	10	15.9	7	38.9	3	11.1	20	18.5
8.ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	8	12.7	-	-	4	14.8	12	11.1
9.ให้อัตรารวมสมมติสูงขึ้น	3	4.8	5	27.8	-	-	8	7.4
10.ได้รับข่าวสารใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	6	9.5	-	-	-	-	6	5.6
11.ต้องการแหล่งน้ำ	3	4.8	-	-	2	7.4	5	4.6
12.เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มีคุณภาพ	3	4.8	-	-	-	-	3	2.8
13.พันธุ์โคที่มีความต้านทานโรค	-	-	1	5.6	-	-	1	0.9
14.การจำหน่ายน้ำนมดิบ	-	-	1	5.6	-	-	1	0.9
15.การฝึกอบรมการเป็นสัตวแพทย์เบื้องต้น	-	-	-	-	1	3.7	1	0.9

* เกษตรกรสามารถเลือกได้ไม่เกิน 3 คำตอบ